

Валентина Гончарук

Наталія Осіпенко

**Фольклорна спадщина
села Углуватка Христинівського
району Черкаської області**

Умань

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет української філології
Науково-дослідна лабораторія «Проблеми підготовки студентів- філологів
до українознавчої роботи в школі»
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

Валентина Гончарук

Наталія Осіпенко

**Фольклорна спадщина
села Углуватка Христинівського
району Черкаської області**

Умань – 2020

УДК 398(477.46)(075.8)
Г65

Рецензенти:

Сивачук Н. П. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, керівник науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки студентів-філологів до українознавчої роботи в школі», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Йовенко Л. І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Циганок О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;

Санівський О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Гончарук В. А., Осіпенко Н. С. Фольклорна спадщина села Углуватка Христинівського району Черкаської області: навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 92 с.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету української філології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 4 від 21 жовтня 2020 р.)

Основу навчального посібника склали матеріали, зібрані під час студентської фольклорної експедиції в село Углуватка Христинівського району Черкаської області, а саме: історія села, інформація про культурно-освітні осередки, історія школи, види декоративно-ужиткового мистецтва, страви місцевої кулінарії, календарні звичаї, весільну обрядовість, пісенний репертуар жителів села, результати проведених інтерв'ю з респондентами.

© Гончарук В. А., Осіпенко Н. С.
© Науково-дослідна лабораторія
«Проблеми підготовки студентів-філологів до
українознавчої роботи в школі»

ЗМІСТ

1. Історія села Углуватка	4
2. Історія школи села Углуватка.....	34
3. Неповторна природа села Угловатка.....	43
4. Фольклорно-етнографічні матеріали, зібрані від респондентів села Углуватка.....	47
а) Мазур Олександра Андріївна.....	48
б) Польова Неля Іванівна.....	56
в) Мазур Галина Миколаївна і Журавльова Олена Василівна.....	64
г) Жук Єфросинія Петрівна.....	71
д) Маринич Зіна Савівна.....	79
е) Колектив «Зорянські бабусі»	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	94
Додаток А.....	94

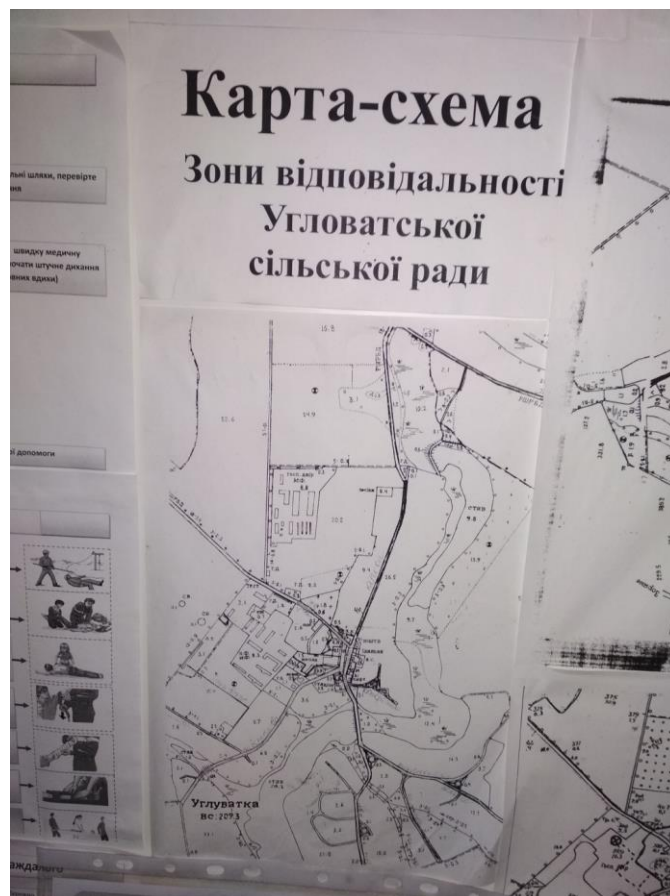
Історія села Везуватка

**Студенти з керівниками Валентиною Гончарук і Наталією Осіпенко
на фольклорній практиці**

Углува́тка – село в Україні, у Христинівському районі Черкаської області. Розташоване на берегах струмка Босівки (басейн Гірського Тікичу), за 12 км на північ від районного центру і залізничної станції Христинівка. Сільраді підпорядковані села Зоряне (до 1967 року – Босівка) та Чайківка. Населення трьох сіл – 1202 осіб. Площа територіальних меж Углуватської сільської ради становить 2442 га, села – 219 га. Кількість населення – 473 осіб, дворів – 409 [1].

«Угловатка (укр. Углуватка) – село, центр сільського совета району Черкаской области. В XIX столетии село Улоговата Сарновской волости Липовецкого уезда Киевской губернии. Угловатскому сільському совету подчинено село Чайковка. Притыка (укр. Притика) – село Верхнячской волости Уманского уезда Киевской губернии. В 1958 г. присоединено к селу Угловатка Христиновского района Черкаской области. Село относится к историко-этнографическому региону Подолье (Административно-территориальное деление) [2].

Карта села Углуватка

Углуватська сільська рада

З туману сивої давнини веде свою історію село Углуватка (колись хутір Углова).

Зникло з карти як географічна назва в 1951 році село Притика, яке безпосередньо межувало з Углуваткою.

Розташоване село Углуватка в «углі» Уманського тракту, що безпосередньо з'єднувався з Чорним шляхом, по якому проходили орди кримських татар, турецьких яничарів, польської шляхти, козацькі полки та загони повсталих селян-кріпаків. Можливо, й тому воно одержало початкову назву Углова, а згодом Углювата зараз – Углуватка. Його назва також може бути пов'язана з витоком річки Рудка Ловатська (притоки Гірського Тікича). Автор «Козацького літопису» твердо дотримується такої версії про виникнення назви села Угловати. Крім того, у літописі робиться припущення про виникнення хутора Притика та правому березі річки Рудки Ловацької від перших поселенців Притик.

Село Притика виникло в кінці XVIII століття на ґрунті зруйнованих татарами хуторів Завалений Ріг та Партіка (з польськ.) і одержало назву від польської Партіки в українській етимології Притика.

Хто були перші поселенці цих сіл – важко казати. Необмежені простори степу в давнину приваблювали сюди скіфів, сарматів, печенігів, половців і татар. За адміністративним поділом XVI століття село Угловата належало до Брацлавського повіту. Починаючи з кінця XVI століття часті напади татарських орд і турецьких яничарів на Південну Русь (пізніше Уманську «пустелю»), а також жорстокі розправи польської шляхти над українським населенням, змушували жителів кидати насиджені місця та шукати нові. Село Угловата чотири рази піддавалося спустошливим набігам турецько-татарських орд, після яких кожен раз зникало село і його жителі.

У кінці XVI століття серед чагарників на лівому березі річки Рудки Ловатської з'явилися перші невеличкі хати з частоколом і сторожовою вишкою для передачі сигналів про ворогів-нападників. Це були жителі майбутнього села Угловата.

Після укладання Люблінської унії та селянського повстання під керівництвом Северина Наливайка в 1594 році, учасниками якого були і жителі хутора Углового, польські магнати кинули свій погляд і на землі Уманської «пустелі».

В 1609 році Уманська «пустеля» з навколишніми селами і хуторами потрапляє в руки польському магнату брацлавському старості Калиновському. В кінці XVII століття землі навколо Умані переходять до рук графа Потоцького. У його фільварках, що розкинулися за 50 верст навколо Умані, господарювали панські економи – польські шляхтичі. Зокрема в Угловаті «заправляв» усіма справами Войцех Хилюкевич (людина дуже суворой вдачі).

Майже півтора століття стогнали кріпаки під нагаєм графа Потоцького та його нащадків. Проте народ не корився панській сваволі. Село Угловата було живим свідком селянських повстань, відомих в історії під назвою гайдамацького руху. Особливого розмаху набуло селянське повстання

«Коліївщина» в 1768 році під керівництвом Максима Залізняка та Івана Гонти. Один із загонів гайдамаків очолював житель села, сподвижник Івана Гонти – Купріян Вараниця, який загинув від рук польських катів. Повсталі кріпаки Угловати, Притики і навколишніх сіл вирізали сім'ю ненависних Хилюкевичів.

Селянське повстання було жорстоко придушене російським військом Катерини II, а сусіднє село Охрімова Балка (сучасне село Сарни Монастирищенського району) та хутір Притика були вщент зруйновані польськими конфедератами, а жителів вирізано. Частково такої долі зазнало й село Угловата.

У 1769 році Угловата пережила останній спустошливий набіг кримських татар, які поспішно палили селянські оселі та хватили людей. Завдяки загонам російського війська невільники були врятовані з пазурів татарських орд і повернуті на батьківщину.

Початок XIX століття не приніс значного покращення для селян. У 1831 році за участь у польському визвольному русі царським урядом Миколи I синів графа Потоцького було позбавлено права на володіння Уманщиною, яка входила до складу Київської губернії. Та кріпакам Угловати, що продовжували відбувати панщину, платити подушне, від цього не полегшало. Замість Хилюкевичів, Добжинських, з'явилися нові власники. Село Притика належало поміщику села Пеніжкове Тадеушу Русецькому. Угловата була поділена між паном села Чайківка Пухальським і паном села Вікторівка Казиміром Веселовським.

Реформа 1861 року принесла селянам «голодну» волю. Безземельні селяни, щоб не загинути з голоду, наймалися строковими до тих самих поміщиків. Денний заробіток строкового не перевищував 20 копійок, а річний – 60 карбованців. Всім «заправляли» управителі маєтків Ян Варшава (чи Варшавський) і Владислав Дрогуль. У кінці XIX століття господарство Пухальського збанкрутіло, землі розкупили заможні селяни [3].

У розпалі революційних подій 1905 року помер старий поміщик Веселовський, земля і все майно перейшло його дочкам Октавії Вишніцькій та Юлії Веселовській.

У 5–6 разів зросло населення сіл Угловати і Притики. Якщо на початку ХІХ століття воно складалося з 47 дворів із кількістю населення 109 осіб, то в кінці цього ж століття – 168 дворів із кількістю населення 586 осіб.

Медична допомога не надавалася населенню села. На два повіти (Липовецький та Уманський) існувало п'ять лікарень амбулаторного типу та на кожна волость (верхняцьку та Сарнівську) припадало по одному фельдшеру.

У 1894 році прокотилася чума, яка забрала із собою 43 особи сільських жителів.

Протягом віків народ не покидала мрія про визволення від гніту, все більше зростало прагнення до свободи, до знань. Селяни мріяли про плуг, сівалку і молотарку, щоб вже відійшла в минуле важка ручна праця, з нею – соха і рало, плісня та ціп, а з ними – й засів клаптика поля натрудженими руками. Народ мріяв про красивий одяг і широкий вибір фабричних тканин, а не про домоткані вироби з конопель, льону та вовни на ткацьких верстатах удома, які забирали чимало часу та здоров'я.

На початку ХХ ст. село входило до Сарнівської волості Липовецького повіту Київської губернії [4].

«Улоговата, село получило название от местоположения луговатого по ручью Босовке, отделяющему в этом месте Липовецкий уезд от Уманского, а село Улоговату от села Притыки. Жителей в этом сельце: православных 587, римских католиков 8, евреев 7; земли 968 десятин. Принадлежит Агафону Павловичу Пухальскому (латин. испов., род. 1782 года).

Церковь Параскевская, деревянная, 7-го класса; земли имеет указную пропорцию; построена 1838 года на место обветшавшей и разобранной» [4].

Після буремних подій 1917 року в селах Угловата і Притика створюються революційні комітети, а на ґрунті їх – перші ради робітничих, червоноармійських і селянських депутатів, головами яких були обрані колишні

селяни-бідняки Федір Петрович Демчик і Степан Антонович Збаравський, яких згодом замінили Антон Давидович Паламарчук і Василь Федорович Безпалько.

Селяни села Угловати у той час поділили між собою землю колишнього поміщика Веселовського. Розподіл землі проводився на двори за кількістю членів кожної сім'ї. На кожний двір надіялося по два – три гектари (десятини) у різних місцях польової землі (за чотирьохпільною системою). Важко було біднякам обробляти її, тому що не було в них плугів, а тим паче – коней.

Така ж доля спіткала і селян Притики, які розподілили між собою землю поміщика Русецького. Половина сімей села Притика у 1923 році переселилася на колишні землі поміщика, де виникло нове село Вербівка на межі з селом Ліщинівка.

У той час були створені комітети незаможних селян (комнезами). В Угловаті головою комнезаму був обраний Павло Ілліч Паламарчук. До складу комнезаму ввійшли І. А. Осадчий, Д. С. Миронюк, Л. Ф. Миронюк, А. Я. Дахненко та інші.

У Притиці до складу НКС ввійшли С. Огородник, В. Ф. Ковбатюк, М. С. Кучер, К. І. Демчук, З. Д. Пилипчук, С. С. Мазур, М. В. Кравець, М. М. Коломієць (голова – Ісак Варшавський). У 1920 році в селі остаточно встановилася радянська влада.

У 1927 році в селі організовано кооперативне товариство, яке спільно обробляло землю. Його засновниками були Ф. О. Паламарчук, Л. Ф. Миронюк, Г. Г. Богачевський і Г. Д. Бобошко, який був обраний головою товариства.

У 1927–1928 роках жителів села почали об'єднувати в колгоспи.

У 1929 році у селі був організований колгосп «Працівник». Першими до нього вступили жителі села Г. О. Дахненко, Я. Д. Маринич, Г. Н. Паламарчук, Г. Д. Бобошко, А. Г. Руденко. Головою колгоспу став комуніст Ф. І. Крук із числа двадцяти тисячників. Заступником було обрано Г. Д. Бобошка, який згодом, у 1934 році, стає головою колгоспу. У 1935 році колгосп став носити ім'я Георга Димитрова.

Страшні часи голодомору зачепили і наше село. Не було хати, яку б не оминув голод. Третина села вимерла.

Олександр Андрійович Бевз згадував: «Батько кладе на тачку моїх два брати, везе на цвинтар. Розгріб лопатою мамину могилу. Розгорнув рядно, поклав їх туди ж, до мами. Батько почав лопатою кидати землю в яму, а я їй собі – руками. А тоді помер і батько... І так від моєї родини ніякого сліду – ні могили, ні хреста. Тільки імена».

Олександра Данилівна Александрова зі слізьми згадує: «На світі весна, а над селом нависла чорна хмара. Діти не бігають, не граються, сидять на дворах, на дорогах. Ноги тонюсінькі, складені калачиком, великий живіт між ними, голова велика, похилена лицем до землі, лиця майже немає, самі зуби зверху. Сидить дитина і чогось гойдається всім тілом: назад-вперед, скільки сидить – стільки й гойдається. І безконечна одна пісня напівголосом: їсти, їсти, їсти. Ні від кого не вимагаючи, а так, у простір, у світ – їсти, їсти, їсти...» [3].

1941 рік. Розпочалася Велика Вітчизняна війна. Господарство колгоспу було зруйноване і розграбоване німецько-фашистськими загарбниками.

Село було визволене 9 березня 1944 року. 19 солдатів загинули під час визволення села Угловата. Їх імена невідомі. Слідопити Угловатської школи провели пошукову роботу, дізналися їхні прізвища, знайшли рідних. Один із них – Євгеній Забенков, уродженець м. Вольська Саратовської області (Росія). На могилу сина приїжджала мати Ольга Іванівна і сестра. Його ім'я носить одна з вулиць села.

Весна 1944 року. Ще гриміли бої на фронтах Великої Вітчизняної війни, а у визволеній Угловаті почалося відновлення господарства. Часто, ризикуючи життям, поряд із саперами працювали орачі. Основну роботу перших післявоєнних жнив взяли на себе жінки, підлітки та діти.

У селі була розміщена центральна садиба колгоспу ім. Г. М. Димитрова, за яким закріплено 2760 га сільськогосподарських угідь, у т. ч. 2562 га орної землі. В господарстві вирощують зернові й технічні культури, розвинуте продуктивне тваринництво. Є цех залізобетонних виробів.

В Угловатій працюють восьмирічна школа, будинок культури, бібліотека з фондом 16,4 тис. книг, медпункт, пологовий будинок, аптека, дитячі ясла, 3 магазини, їдальня, побутова майстерня.

У 1948 році праця колгоспників з вирощування високих урожаїв зернових культур була удостоєна високих державних нагород. Орденом Леніна нагороджені голова колгоспу Гурій Дмитрович Бобошко, бригадир Назар Архипович Вараниця, ланкові Марія Онисимівна Збаравська і Марія Германівна Мазур. Крім них, ще 23 колгоспники отримали інші ордени і медалі.

З 1954 року колгоспом керує агроном Іван Порфірович Польовий, який віддає всі свої сили і знання для укріплення господарства і покращення побуту односельчан.

Із 1954 до 1960 року значно збільшилася урожайність зернових і технічних культур, овочів. Фінансові доходи колгоспу збільшилися у три рази. У 1958 році колгосп збільшився за рахунок приєднання колгоспу імені 9 січня села Чайківка, а у 1959 році – колгоспу імені Свердлова села Босівка (тепер Зоряне).

За ті роки Угловатська сільська рада народних депутатів, головою якої був А. А. Митник, доклала чимало зусиль для організації торгівельного центру в селі.

З 1960 до 1970 року в селі збудовано 11 кілометрів доріг і вулиць із твердим покриттям і новий торгівельний центр. У 1982 році збудований новий Будинок культури з актовим залом на 450 місць. У 1987 році проведена робота з благоустрою села і його центру. Заасфальтовані дві вулиці, реконструйована площа у центрі села.

90-і роки принесли великі зміни як у суспільстві, так і в житті мешканців села Угловатка. В 1990 році від'єдналося село Зоряне, утворився окремий колгосп, а в 1992 році перестав існувати і колгосп імені Димитрова. Відбулося розпаювання землі. З 1993 до 1996 року діяло СТОВ «Чайківське». З 1996 року землі пайовиків СТОВ «Угловатське» відходять до корпорації «Уккрагротех».

Зараз на території Углуватської сільської ради земельні угіддя становлять 1410 гектарів: 711 паїв – корпорація «Украгротех», 187 паїв – СТОВ «Чайківське», 44 одноосібні господарства. 62 гектари із земель запасу виділені для ведення фермерського господарства В. М. Мазуру, І. В. Мазуру, В. І. Кубичу, Г. В. Осадчій. Є 13 ставків загальною площею 47 гектарів. Їх орендують А. О. Яроменко, О. П. Мурзак, Я. П. Вараниця, Р. І. Яценко, О. Г. Міхалков, С. В. Асадчева.

Гордістю села є реконструйований цех виробництва молока № 2 молочнотоварної ферми в Углуватському відділку корпорації «Украгротех», який був зданий в експлуатацію 16 жовтня 2009 року. Основною метою переобладнання старого приміщення було впровадження інноваційних технологій утримання великої рогатої худоби, забезпечення максимальної реалізації їх генетичного потенціалу, створення комфортних умов праці для тваринників з мінімальними затратами ручної праці. У новому приміщенні великі просторі вікна, економне денне освітлення. Тварини перебувають на безприв'язному утриманні навіть у зимово-стійловий період, що, безумовно, вплине на підвищення їх продуктивності [3].

Будинок культури в селі Углуватка

Партійна організація в селі об'єднувала 69 комуністів, дві комсомольські – 85 членів ВЛКСМ.

За самовіддану працю 131 трудівника села було нагороджено орденами й медалями СРСР, у т. ч. ланкових М. П. Бевз, М. О. Ганич, М. О. Збаравську, А. А. Король, М. Г. Полонську, бригадира Н. А. Варяницю та колишнього голову колгоспу Г. Д. Бобошка – орденом Леніна, а колишнього завідувача ділянки О. О. Костенка – орденом Жовтневої Революції.

356 жителів Угловатої брали участь у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників, з них 115 – нагороджені бойовими орденами й медалями, 190 – полягло смертю хоробрих.

На центральній площі села споруджено обеліск Слави односельцям, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни.

**Обеліск Слави односельцям, які загинули у Великій
Вітчизняній війні**

Під час Голодомору 1932–1933 років, тільки за офіційними даними, від голоду померло 139 мешканців села [5].

Пам'ятник жертвам голодомору с. Углуватка

Список жертв голодомору с. Углуватка

«Андрушак Михайло Ірастович, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Андрушак Спиридін Ірастович, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Андрушак Текля, селянка, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Андрущенко Явдокія Данилівна, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Арефій Микита, дитина, 12 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бевз Андрій, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бевз Василь, дитина, 12 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бевз Іван, дитина, 6 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бевз Марія, дитина, 13 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Безпалько Василь Мусійович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бенедь Галина, дитина, 12 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бенедь Петро, дитина, 15 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бенедь Яків, дитина, 14 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Анастасія, селянка, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Василь, дитина, 10 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Марія Терентіївна, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Микола Яковів, дитина, 1 рік 6 місяців, помер 29.09.1933 року від простуди.

Бобошко Мотря, дитина, 5 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Олександра, дитина, 5 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бобошко Палажка Семенівна, селянка, 30 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Богінський Павло, дитина, 7 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Богінський Петро, дитина, 2 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Божук Федір, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Бондарчук Демян Іванів, 58 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 30.05.1933 року, про причину смерті не відомо.

Бурлака Микола Іванович, дитина, 2 роки, помер 01.06.1933 року, причина смерті не відома.

Вараниця Лідія, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Вараниця Петро Гаврилович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Вараниця Тиміш, дитина, 11 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Варшавський Данило Ісакович, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Варшавський Ісак, селянин, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Василенко Ірина Фелемонова, 57 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», померла 15.07.1933 року, причина смерті не відома.

Василенко Михайло Петров, 64 роки, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 29.06.1933 року, причина смерті не відома.

Висоцький Іван Іванович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Воліховська Катерина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Волуйко Параска, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Ворушак Дмитро Ригорів, 49 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 27.11.1933 року, від простуди.

Гаврилюк Андрій, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Гаврилюк Корній, селянин, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Гаврилюк Марія, селянка, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Гаврилюк Софія Корніївна, дитина, 15 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Гавришин Гриць Петрів, 55 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 20.07.1933 року, причина смерті не відома.

- Ганич Арсентій Піофанович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Ганич Василь**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Ганич Іван**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Ганич Йосип**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Ганич Петро Олександрович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Грама Іван Тодосів**, дитина, народився 03.11.1933 року, помер 03.12.1933 року від простуди.
- Грама Олімпіада Якимова**, 48 років, одноосібниця, померла 01.07.1933 року, причина смерті не відома.
- Дахненко Василь Карпович**, селянин, 35 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Гнат**, дитина, 13 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Григорій Васильович**, дитина, 12 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Марія**, селянка, 68 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Марія Іванівна**, селянка, 32 роки, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Олександр**, дитина, 1 рік, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дахненко Петро Власович**, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Демидовський Станіслав Іванів**, дитина, 3 роки, помер 17.07.1933 року, причина смерті не відома.
- Демчук Корній Сафронович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Демчук Федір Зіновійович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Довгань Григорій Маркович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

- Дячук Корній Сафронович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Олексій Корнійович**, дитина, 6 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Олексій Корнійович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Сава**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Степанія**, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Годосій Іванов**, 60 років, господарював в сільськогосподарській артїлі, помер 23.04.1932 року, причину смерті не вказано.
- Дячук Годоска Корнійвна**, дитина, 4 роки, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Дячук Годоска Корнійвна**, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Яків Прокопович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Андрій Олексійович**, селянин, 22 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Володимир**, дитина, 3 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Захар Прокопович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Петро**, дитина, 7 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Прокіп Семенович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Трифон Семенович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Фотина**, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Жук Юхим**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Збаравська Ольга Семенівна**, дитина, 4 роки, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Збаравська Параска Семенівна**, дитина, 3 роки, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Збаравський Василь Семенович**, дитина, 5 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Збаравський Петро Григорович**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Збаравський Піофан Семенович, дитина, 9 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Збаравський Семен Іванович, селянин, 39 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Зелінська Тодоска Карпова, 88 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», померла 12.07.1933 року, від старості.

Зілінський Анонь Петрів, 48 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 10.04.1932 року, причину смерті не вказано.

Ільченко Демян Мусіїв, дитина, 12 років, помер 09.07.1933 року, причина смерті невідома.

Ільченко Мусій Зинов, 29 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 30.06.1933 року, причина смерті не відома.

Кавун Варвара, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кавун Іван Степанович, селянин, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кавун Марія, селянка, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кавун Михайло, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кавун Петро, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Келюх Сава, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кещан Павло, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кобринюк [нерозбірливо] Кузьма Петров, дитина, народився 07.02.1933 року, помер 21.05.1933 року, скарлатина.

Кобринюк [нерозбірливо] Петро Василів, 66 років, одноосібник, помер 05.05.1933 року, від старості та тифу.

Козачук Марія, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Косінога Вакула Якимів, 39 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 25.11.1933 року, від г острого ревматизму суглобів.

Котик Кирило, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кошова Марфа Семенівна, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кошовий Семен Прокопович, помер у 1933 році, причина смерті –

виснаження.

Кравець Степан, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Кучер Корній, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Левченко Марія, 64 роки, член сільськогосподарської артілі «Перемога», померла 27.04.1933 року, від старості.

Лещенко, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Лещенко Семен, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мазур Андрій, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мазур Павло Іванович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мазур Пилип Павлович, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мазур Юхим Іванович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Максимчук Надежда Клезарова, дитина, народилася в серпні 1933 року, померла 15.09.1933 року, причина смерті не відома.

Марцинюк Микола Андр., дитина, народився 17.09.1932 року, помер 27.01.1933 року, від простуди.

Марцинюк Степан Климов, дитина, 9 років, помер 11.07.1933 року, причина смерті не відома.

Миронюк Василь, дитина, 11 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Миронюк Григорій, дитина, 9 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Миронюк Катерина, дитина, 5 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Миронюк Олекса, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Миронюк Сафрон, селянин, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мись Михайло, дитина, 41 рік, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мись Параска Пилипівна, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мись Пилип, дитина, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Мись Тетяна, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Огородник Василь, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Огородник Степан, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Омельчук Іван Іванів, 26 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 17.09.1933 року, причина смерті не відома.

Осадча Галина, дитина, 12 років, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Ганна, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Доротея, 71 рік, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Марія, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Олександра Григорівна, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Харитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадча Ялина, дитина, 1 місяць, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадчий Леонтій Наумович, 33 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадчий Митрофан, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Осадчий Наум, 73 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Павлишин Іван [нерозбірливо], 73 роки, одноосібник, помер 15.06.1933 року, від старості.

Павлишина Ганна, 42 роки, одноосібниця, померла 09.07.1933 року, причина смерті не відома.

Паламарчук Варвара, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Паламарчук Іван, дитина, 10 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Паламарчук Катерина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Паламарчук Митрофан, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Паламарчук Мотрона, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Паламарчук Степан, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

- Паламарчук Степанида**, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Панська**, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Панська Юстина**, селянка, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Панський Данило**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Пасічник Іван Андреевич**, 58 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 12.06.1933 року, причина смерті не відома.
- Паштяна Надя Яковова**, дитина, народилася 26.07.1933 року, померла 23.08.1933 року, причина смерті не відома.
- Пирник Павло**, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Пирник Ярина Павлівна**, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.
- Поворознюк Ганна Юстинова**, 72 роки, одноосібниця, померла 07.07.1933 року, причина смерті не відома.
- Поворознюк Горпина Климова**, 58 років, одноосібниця, померла 05.07.1933 року, причина смерті не відома.
- Поворознюк Дмитро Андреевич**, дитина, народився 15.08.1933 року, помер 05.09.1933 року, причина смерті не відома.
- Поворознюк Іван Артемович**, 75 років, одноосібник, помер 02.03.1933 року, не відомо від чого помер (старість).
- Поворознюк Марія Сергеевна**, дитина, 1 рік 3 місяці, померла 29.08.1933 року, від поносу.
- Поворознюк Михайло Артемов**, 81 рік, одноосібник, помер 05.03.1933 року, від старості.
- Поворознюк Немідора Михайлова**, 30 років, одноосібниця, померла 13.06.1933 року, причина смерті не відома.
- Поворознюк Ригир Микитів**, 20 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 20.10.1933 року, від чахотки.
- Поворознюк Саміло Іванович**, 38 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 19.06.1933 року, причина смерті не відома.
- Поворозняк Настя Павловна**, 70 років, одноосібниця, померла 27.06.1933 року, причина смерті не відома.

Половинко Віра [нерозбірливо], дитина, народилася в серпні 1933 року, померла 05.09.1933 року, від слабенького народження.

Полонський Герман, селянин, 40 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Полонський Ілля, 17 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Полонський Кирило, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Романовська Зіна, 56 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», померла 02.07.1933 року, причина смерті не відома.

Руденко Каленик Никонович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Никін, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Опатій Дементійович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Павло Петрович, дитина, 12 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Петро, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Петро Дементійович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Петро Іванович, селянин, 39 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Секлета, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Степан Петрович, дитина, 5 років, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Терешко Никонович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Тимофій, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Годоска, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Руденко Федір, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Рура Степанида, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Рура Яків Петрович, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Семейко Петро Іванів, дитина, народився 18.07.1933 року, помер 30.07.1933 року, причина смерті не відома.

Семененко Никифор Андрійович, селянин, 33 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Смейко Гриць Іванів, дитина, 2 роки, помер 01.10.1933 року, від запалення легень.

Смейко Секлета, 78 років, одноосібниця, померла 10.06.1933 року, від старості.

Смейко Юхтим Іванів, 69 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 12.06.1933 року, від старості.

Смілянець Філімон Федорович, 55 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 31.12.1933 року, від простуди.

Собова Варвара, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Собова Федора, дитина, померла у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Собовий Нестор, селянин, 42 роки, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Сокур Голя [нерозбірливо], дитина, 1 рік, помер 30.06.1933 року, причина смерті не відома.

Сокур Фока, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Сотула Андрон Мусіїв, 32 роки, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 20.01.1933 року, порок серця.

Сотула Василь Степанів, дитина, 12 років, помер 17.06.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Данило Яхремів, 55 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 26.05.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Іван Яхрим., 53 роки, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 07.07.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Йосип Тодосів, 57 років, одноосібник, помер 26.03.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Микола Степанович, дитина, 10 років, смерть зареєстровано 08.06.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Мотрона Іванова, дитина, 13 років, померла 29.08.1933 року, гостре запалення легень.

Сотула Тимофій Федорів, дитина, 8 років, помер 13.06.1933 року, причина смерті не відома.

Сотула Федір Кифор., 42 роки, одноосібник, помер 20.05.1933 року, причина смерті не відома.

Стародуб Марія Мусіївна, дитина, 2 роки, померла 09.01.1933 року, простуда.

Терещук Степан Яковів, 38 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 25.01.1933 року, порок серця.

Форостяна Лекера Іванова, 18 років, помер 23.07.1933 року, убив батько.

Форостяна Марина Фокова, дитина, народилася 31.03.1932 року, померла 04.04.1932 року, причина смерті не відома.

Форостяна Наталка Іванова, дитина, 10 років, померла 11.07.1933 року, причина смерті не відома.

Форостяна Явдоха Фокова, дитина, 1 рік, померла 10.04.1933 року, причина смерті не відома.

Форостяний Матвій Михайлів, дитина, 14 років, помер 07.07.1933 року, причина смерті не відома.

Форостяний Петро Іванів, дитина, 1 рік, помер 27.05.1932 року, причина смерті не відома.

Чагуєвська Галина Трохимова, дитина, 2 роки, померла 28.03.1932 року, причина смерті не відома.

Шарандак Андрій Кирилів, дитина, 2 роки, помер 04.07.1933 року, причина смерті не відома.

Шевчук Іван Йосипів, дитина, 4 роки, помер 05.07.1933 року, причина смерті не відома.

Шевчук Марія Іванова, 65 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», померла 26.05.1933 року, від старості.

Шевчук Мотрона Йосипівна, дитина, 11 років, померла 05.07.1933 року, причина смерті не відома.

Шевчук Петро Іосипів, дитина, народився 26.08.1933 року, помер 02.12.1933 року, від простуди.

Шеремета Іван Афанасійович, 64 роки, член сільськогосподарської артілі «Перемога», помер 15.06.1933 року, причина смерті не відома.

Шматок Віктор Тихонович, дитина, 1 рік 6 місяців, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Яковенко Ганна Макар., дитина, 15 років, померла 14.02.1933 року, простуда.

Яковенко Петро Макар., 25 років, член сільськогосподарської артілі «Перемога», смерть зареєстровано 16.07.1933 року, причина смерті не відома.

Яроменко Андрій, помер у 1933 році, причина смерті – виснаження.

Андрушак Текля

Андрушак Михайло Ірастович

Андрушак Спиридін Ірастович

Андрущенко Явдокія Данилівна

Арефій Микита

Бевз Андрій

Бевз Марія

Бевз Іван

Бобошко Анастасія

Бобошко Олександра

Бобошко Мотря

Бевз Марія

Бевз Василь

Бобошко Палажка Семенівна

Бобошко Василь

Бобошко Марія Терентіївна

Безпалько Василь Мусійович

Бевз Іван

Бевз Андрій
Бевз Марія
Бенедь Яків
Бенедь Галина
Бенедь Петро
Богінський Павло
Богінський Петро
Божук Федір
Варшавський Ісак
Варшавський Данило Ісакович
Вараниця Петро Гаврилович
Вараниця Лідія
Вараниця Тиміш
Висоцький Іван Іванович
Воліховська Катерина
Волуйко Параска
Гаврилюк Андрій
Гаврилюк Корній
Гаврилюк Марія
Гаврилюк Софія Корнійвна
Ганич Арсентій Піофанович
Ганич Петро Олександрович
Ганич Василь
Ганич Іван
Ганич Йосип
Дячук Корній Сафронович
Дячук Степанія
Дячук Олексій Корнійович
Дячук Годоска Корнійвна
Дахненко Марія

Дахненко Василь Карпович
Дахненко Марія Іванівна
Дахненко Григорій Васильович
Дахненко Гнат
Дахненко Олександр
Дахненко Петро Власович
Довгань Григорій Маркович
Дячук Сава
Дячук Степанія
Дячук Олексій Корнійович
Дячук Годоска Корнійівна
Демчук Федір Зіновійович
Демчук Корній Сафронович
Жук Андрій Олексійович
Жук Прокіп Семенович
Жук Захар Прокопович
Жук Яків Прокопович
Жук Петро
Жук Володимир
Жук Юхим
Жук Трифон Семенович
Жук Фотина
Збаравський Семен Іванович
Збаравський Піюфан Семенович
Збаравський Василь Семенович
Збаравська Ольга Семенівна
Збаравська Параска Семенівна
Збаравський Петро Григорович
Кавун Іван Степанович
Кавун Марія

Кавун Михайло
Кавун Петро
Кавун Варвара
Келюх Сава
Кещан Павло
Котик Кирило
Козачук Марія
Кошова Марфа Семенівна
Кошовий Семен Прокопович
Кравець Степан
Кучер Корній
Лещенко Семен
Лещенко (його дружина)
Мазур Андрій
Мазур Юхим Іванович
Мазур Павло Іванович
Мазур Пилип Павлович
Миронюк Сафрон
Миронюк Катерина
Миронюк Григорій
Миронюк Василь
Мись Михайло
Мись Параска Пилипівна
Мись Тетяна
Мись Пилип
Миронюк Олекса
Огородник Степан
Огородник Василь
Осадчий Наум
Осадча Доротея

Осадчий Леонтій Наумович
Осадча Ялина
Осадча Олександра Григорівна
Осадчий Митрофан
Осадча Харитина
Осадча Марія
Осадча Ганна
Осадча Галина
Панський Данило
Панська Юстина та її 3 дитини
Паламарчук Степанида
Паламарчук Мотрона
Паламарчук Митрофан
Паламарчук Степан
Паламарчук Варвара
Паламарчук Іван
Паламарчук Катерина
Пирник Павло
Пирник Ярина Павлівна
Полонський Кирило
Полонський Герман
Полонський Ілля
Руденко Никін
Руденко Каленик Никонович
Руденко Терешко Никонович
Руденко Петро Дементійович
Руденко Опатій Дементійович
Руденко Петро Іванович
Руденко Степан Петрович
Руденко Павло Петрович

Руденко Тимофій

Руденко Петро

Руденко Секлета

Руденко Федір

Руденко Годоска

Рура Яків Петрович

Рура Степанида

Семененко Никифор Андрійович

Собовий Нестор

Собова Варвара

Собова Федора

Сокур Фока

Шматок Віктор Тихонович

Яроменко Андрій

Ковшова Олександра Михайлівна

Осадча Марія Семенівна

(Список жертв голодомора 1932-1933 гг. по с. Угловатка / Национальная книга памяти жертв голодомора в Украине. Черкасская область) [2].

Історія школи

Углуватська школа

Історія Углуватської загальноосвітньої школи I–III ступенів – це спільна історія сіл Углуватка, Зоряне і Чайківка, що ввійшли до складу укрупненого колгоспу імені Димитрова. Зникло з карти як географічна назва в 1951 році село Притика, яке безпосередньо межувало з селом Углуваткою.

Страшні картини умов життя дореволюційного села відбилися на його культурі. Затурканість і неписьменність були постійними супутниками народу. Зате церква і шинок займали провідне місце в селі.

На початку XX століття сільські общини (1907–1910) на своїх сходках вирішили за зібрані з селян кошти побудувати школи для дітей. Із великими труднощами через земства вдалося збудувати в Углуватці в 1911 році, а у Притиці – в 1914 році два невеликі будинки, в яких розташувалися церковно-парафіальні школи. Всіх дітей трьох класів у школі навчав один учитель (Дашковський, Купрієвич, Криворот). Ряди столів із довгими лавами утворювали окремий клас. Навчання в школі тривало цілий день, було не наукою, а мукою. Дітей навчали в школі лише читати, писати і рахувати. Навчальний рік починався з середини жовтня й закінчувався в середині квітня. Основним предметом був Закон Божий. До 1917 року з Углуватки «вийшов у світ» лише один учитель – Осадчий Герман Терентійович.

У 1923 році була відкрита хата-читальня, де проходили читання газет, книг, організовувалися гуртки художньої самодіяльності. Всі діти шкільного віку вже були охоплені навчанням. У селі було створене товариство «Геть безграмотність».

У 1939 році була відкрита школа-семирічка. У 1954 році на базі семирічки – неповна середня школа. У 1974 році у школі навчалось 320 учнів [3].

Учні Углуватської школи

Учні початкових класів Углуватської школи

В'ється гадюкою серед села вулиця, обсаджена з обох боків пишними розлогими яблунями та грушами. Попід дорогою два ряди білих ошатних хат. Від вулиці на всі боки розбіглися, неначе гілки дерев, вулички. Коло хат зеленіють густі садки.

Гребля обсаджена густими, високими та кучерявими вербами, ніби обвита оксамитовим зеленим поясом. Праворуч греблі блищить ставок в очеретах, в осоці, ліворуч – зеленіють левади, ніби вишиті яскравими барвами скатертини. Густа, як руно, трава доходить до самої води. Усе село ніби в розкішних шатах.

У центрі села красуються пишні, стрункі та величаві ялини, ніби вартові, що охороняють вічний спокій тих, чиї імена навічно викарбовані на обеліску Слави та братської могили. Вишикувалися в ряд магазини і магазинчики.

Між м'якими зеленими, ніби оксамитовими туями стоїть величава Альма Матер – двоповерхова школа. Навколо неї яблуні, горіхи, троянди. Скрізь бачиш зелене-зелене море дерев і квітів.

Життя школи – то маленька історія держави, суспільства, у якому весь час стаються зміни. Не відставати ж освітянській установі. Школа завжди має бути попереду людства в часі і просторі. Це дуже добре розумів і голова колгоспу імені Димитрова **Іван Порфірович Польовий**.

Сучасний вигляд школи в Углуватці

Людина романтична, омріяна і водночас дуже практична, цілеспрямована, налаштована на конкретні справи, яких йому вдалося здійснити безліч. І одна з них – побудувати красиву, типову школу. Ознайомившись із багатьма проектами, Іван Порфирович Польовий зупинився на побудові «школа – будинок культури». Щоб учні могли перейти зі школи в будинок культури для перегляду кінофільму, проведення культурних і виховних заходів, працювати в гуртках.

Будівництво розпочалося в 1972 році за рахунок коштів колгоспу. І ось незабутній день 1 вересня 1976 року. Ранок видався теплим, яскраво світило сонечко, чи то від білих фартушків і бантів, чи від радості всіх односельців. Відкрила двері нова школа!

Відкриття Углуватської школи

Голова колгоспу І. П. Польовий, голова райвиконкому В. Г. Трухачов, голова міжколгоспбуду В. М. Мельник перерізають червону стрічку і вручають ключ директору школи Інні Василівні Жовноватюк. З щирими словами звертаються до дітей і батьків завідувач відділу освіти Олександр Васильович Юрченко та секретар райкому партії Віталій Іванович Криницький. Цілий день на території школи лунали сміх, пісні і музика [6].

Відкриття Углуватської школи

Углуватська школа

Створено єдиний педагогічний колектив «Школа – дитячий садок». Тепер школа носить назву Углуватський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I–III ступенів». У 2004 році отримали шкільний автобус. Є комп'ютерний клас, діють гуртки та секції.

«Школа – це маленька держава зі своїм парламентом, законами і традиціями. Їй притаманна мрія, ідея, яку реалізують діти, вчителі, батьки. Без мети – то не школа, а лише побудований корпус із дверима і вікнами» [3].

На високий рівень у школі поставив патріотичне виховання вчитель військової справи В. В. Воронюк. Він більшу частину свого життя прожив у

школі, жив і марив школою. Він умів запалити інших, навколо нього все крутилося і дзвеніло. Було збудоване чудове військове містечко, тир, а також оформлено зал Бойової слави. Назавжди залишилися в пам'яті колишніх випускників «Зірниця». військово-спортивні свята, походи. Його девіз: «До знань – через захопленість!». У школі 14 кабінетів, бібліотека, їдальня на 64 місця, просторих спортивний зал, у якому порядкував великий працелюб, учитель фізичного виховання Григорій Іванович Мазурець. М'який і добрий, з отих душевних натур, які понад усе люблять возитися з дітьми, знаючий та умілий чоловік. відданий своїй справі так, ніби склав присягу. Зроблений зі смаком, з вигадкою спортивний зал, кролятник, огорожа навколо школи. А ще він допоміг своїй дружині, вчительці географії Олені Михайлівні Мазурець збудувати красивий географічний майданчик.

У 1976–1977 роках було висаджено сад – 300 дерев яблунь і 100 дерев горіхів, плакучі верби, ялинки і туї. Це був подарунок школі.

У 1983 році було обладнано навчальні майстерні: слюсарна, деревообробна, токарна. Було відкрито навчальний комплекс для шести річок: ігрові, спальні, класи, спортивний майданчик. Було збудовано теплицю, де вирощували квіти.

Значну увагу приділяли вчителі поєднанню розумової та фізичної праці. Прикладом цього може слугувати табір праці і відпочинку, посильна праця в колгоспі, на ділянках, квітниках. Виробничу бригаду школи неодноразово нагороджували. Однак найпершою і найважливішою працею учня і його обов'язком є навчання. Школа наполегливо й небезуспішно «б'є в дзвін».

Вагомий внесок у процвітання школи внесли сіячі доброго і вічного, вчителі за покликанням І. В. Жовноватюк, Г. В. Арефій, М. П. Осадча, С. І. Черпіта, П. І. Попик, Н. І. Польова, Г. І. Мазурець, О. М. Мазурець, Н. Т. Руденко, К. І. Кубич, Г. Г. Курницька, У. П. Прус, Г. В. Убоженко, І. П. Сидорук. Завдяки праці учителів протягом 33 років атестат зрілості отримали 464 учні. Перший випуск відбувся 1978 року [3].

Неповторна природа села Углуватка

Спілкування з нею, навіть просто її споглядання дає невимову радість. Природа не залишає байдужою навіть найчерствішу людину, недарма її називають чарівницею. Природа прикрашає зеленим килимом із шовкових трав і барвистих запашних квітів ліси і гаї. Дарує людям здоров'я, силу, чистоту, пробуджує в них людяність, щирість, сердечність і доброту. У селі багато чудових місць, де можна відпочити, скуштувати рибної юшки, назбирати грибів, порибалити, навіть просто подихати чистим повітрям, помилуватися краєвидами.

Є у селі **урочище «Волошин яр»**.

Маленька річечка починається на дні балки з джерел, як кажуть місцеві мешканці, – в «штанах», тому що балка роздвоюється. На річечці створено систему ставків – Сажівка, Другий, Третій і Четвертий. Погляньте, скільки урочистої краси, життєвої сили у визолочених кронах дерев, які відображаються у дзеркалі ставків. Їх береги обсажені вербами, що полощуть свої коси-віття у прозорій воді. Правий берег крутіший, на його схилах ростуть тополя, граб, вільха, ялина. Окремими місцями в гущавині ростуть бузина, глід, лісові черешні – тут гніздяться лісові птахи. рони дерев зімкнулися і утворюють дивовижні візерунки. Це місце слугує зоною відпочинку не тільки для углуватців, сюди приїжджають жителі ближніх сіл.

Ставок – улюблене місце рибалок. Приходять сюди і шукачі скарбів.

А стежинка в'ється і в'ється.

Зачаровані зеленим дивосвітом, ми не помічаємо, як потрапляємо на **Косогори**. Так називають правий берег річки Руда. Старожили села згадують, що колись цю місцевість називали Лисою горою. Взимку молодь і малі діти бігли на цю гору, щоб покататися на санчатах. У 1970-х роках схили гори були розорані, терасовані й засаджені деревами. Тут ростуть дуб звичайний, клен широколистий, осика, акація жовта. Численні галявини сяють золотавими

вогниками кульбаб і фіолетовими цятками фіалок. У літню спеку, коли повітря наповнене духмяними пахощами чебрецю, м'яти, хмелю, можна втамувати спрагу водою з чистого джерела.

Внизу розкинулася гладь ставка. Милують око розквітле латаття біле та глечики жовті. Поміж них гордо пропливає сімейство лебедів. Останні вже років із десять як уподобали Углуватку.

На північний захід від села простяглися дубово-грабові ліси. У грабових лісах ростуть всі характерні для цих лісів види дерев, кущів і трав'янистих рослин. У деревостойі можемо побачити дуб черешчатий, граб звичайний, клени, дику черешню. У затінку дерев ростуть ліщина звичайна, бузина, шипшина.

Навесні першим розкриває свої дзвіночкоподібні пониклі квіточки підсніжник звичайний, що став символом пробудження природи. Після підсніжника з'являються декоративний пролісок дволистий із 2–6 суцвіттями з голубеньких квіточок і ряст із рожево-бузковими та білими квітками, зібраними у китицю. Яскраву гаму весняної флори лісів доповнюють конвалія, барвінок, фіалка, купина, гусяча цибулька, медунка. Типовими є копитняк європейський, зірочник шлакоподібний, чистець лісовий і низка напівбур'янових лісових видів – кінський часник черешчатий, чистотіл великий, кропива дводомна, гравілат міський тощо. Восени любителі збирати гриби можуть насолодитися їх різноманіттям – це і опеньки, підберезники, підосичники, свинушки, сиріжки.

Захопленням справжніх чоловіків вважалося полювання. Якщо ви заїдливий мисливець, то можете приїжджати на полювання. Тут ви можете стати власником дикої здобичі, весело провести час, послухавши мисливські байки та скуштуєте мисливської юшки.

Головним багатством села є його люди. Працьовиті, веселі, чуйні, вони завжди раді гостям.

Нові геополітичні реалії, що склалися в Україні після здобуття державної незалежності, активізували процеси духовного відродження. У цих процесах, що мають державне значення, важливе місце належить краєзнавству. Обумовлено це тим, що ніколи не вичерпається допитливість людини, котра

прагне дізнатися, що відбулося на землі, де вона народилася і живе, що було до неї, як ці люди жили, з якими труднощами стикалися, як їх переборювали. Дізнавшись про це, кожен житель цього краю відчуває справжню гордість. Ось на якій землі він живе! Ось на кого він повинен рівнятися у своєму житті!

Формування краєзнавчих знань у закладах загальної середньої освіти має забезпечити необхідний зв'язок глобальних, національних і регіональних аспектів у вивченні сучасних проблем екології і охорони природи, допомагає виховувати любов до рідного краю, до його історії й культури.

Краєзнавчий принцип навчання дає можливість здійснювати викладання «від відомого до невідомого, від близького до далекого». Краєзнавство допомагає поєднувати навчання з життям, показує практичне значення теоретичних знань, які отримує учень.

Про минуле села Углуватка розповіла найстаріша жителька села **Янкова Дарина Іванівна**, яка розміняла вже десятий десяток літ. Її розповідь: «Чи знаєте ви, як пахне життя? Це пахне хліб. Неповторний запах робить хліб живим, частиною душі кожного. Випікання хліба потребує неабиякої майстерності. Смачним хлібом почастують добрі сільські господині Надія Руденко, Лариса Гаврилюк, Ольга Осадча, Поліна Король, Ольга Найкус, Антоніна Божук, Антоніна Осадча, Ганна Вараниця, Олександра Безпалько. Пирого, хліб, коровай – все в них на славу!».

А ще є в селі Угловатка **умільці-писанкарі**. Це Віра Подолянчук, Катерина Кубич і Тетяна Дахненко. Оригінальний орнамент писанок не тільки чарує своєю вишуканістю, мініатюрністю, гармонією колориту, він несе прадавні символи світорозуміння і природи, єднає з традицією минулого.

Найбільш розповсюдженим видом народного декоративно-прикладного мистецтва була і є **вишивка**. Уміння вишивати передавалося із покоління в покоління. Переїняли це мистецтво у своїх матерів Катерина Мазурець, Галина Мефодієнко, Ганна Гаврилюк, Наталя Новосад, Галина Коваль.

Якщо хочете ознайомитися з одним із найдавніших промислів – **лозоплетінням**, то звертайтеся до народного умільця Анатолія Григоровича

Осадчого. Їхні вироби, сплетені з природних матеріалів, є зручними і естетичними.

Милують око картини *місцевих народних художників* Івана Антоновича Дахненка та Олега Васильовича Пруса.

Бджільництво належить до найдавніших занять українців. Залишається воно поширеним і в Углуватці. Смачним медком вас пригостять Ярослав Вараниця, Сергій Вараниця, Володимир Яроменко, Олег Прус, Анатолій Убоженко, Микола Божук, Яків Дахненко, Степан Мись і Микола Терезюк [3].

*Земле рідна!
Якою красою,
Якими барвами радуєш,
Якими пахощами вітаєш!
Ти даєш хліб і до хліба.
Стелиш під ноги трави і квіти,
Напинаєш над головою
Блакитне небо із ясним сонечком.
Як не любити тебе?
Для кожного – диво своя Батьківщина,
В ній рідне коріння і мови душа
І скільки б років не пізнала людина,
На рідній землі лиш вона ожива! [3].*

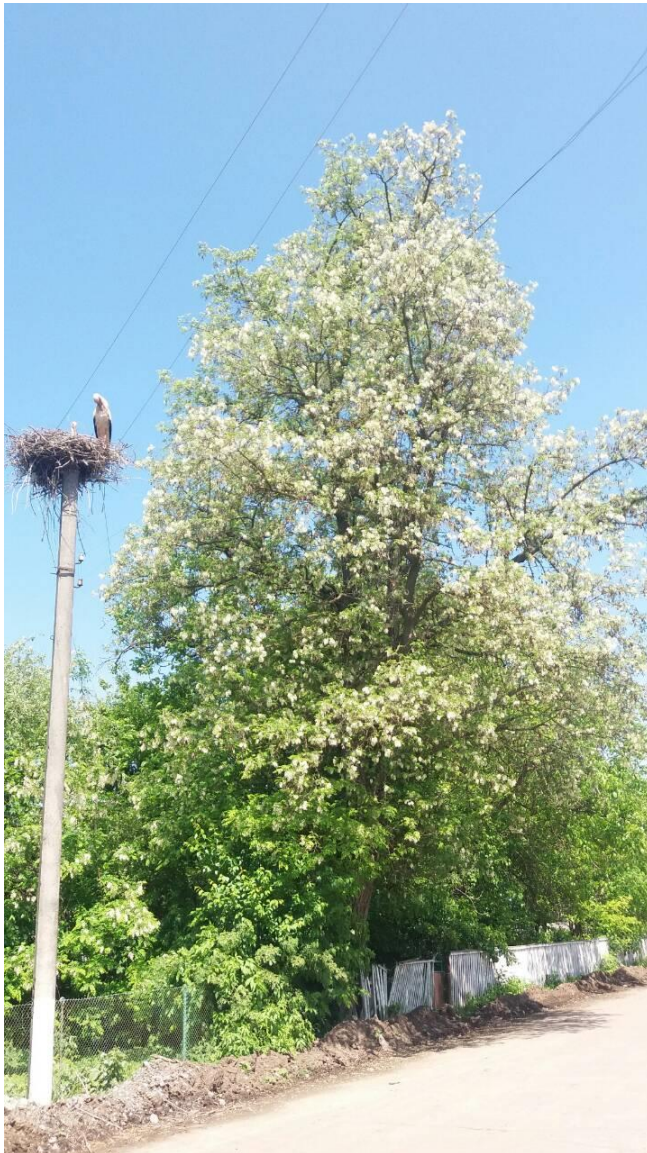
*Фольклорно-етнографічні матеріали,
зібрані від респондентів
села Углуватка*

Респонденти

- а) Мазур Олександра Андріївна**
- б) Польова Неля Іванівна**
- в) Мазур Галина Миколаївна і Журавльова Олена Василівна**
- г) Жук Єфросинія Петрівна**
- д) Маринич Зіна Савівна**
- е) Колектив «Зорянські бабусі».**

а) Мазур Олександра Андріївна

О. А. Мазур народилася в Німеччині у місті Стади. За національністю вважає себе українкою. З 1966 року проживає в Углуватці Христинівського району Черкаської області по вул. Садовій 24. Закінчила Львівський кооперативний технікум, отримала професію бухгалтера.

Лелече гніздо по вулиці Садовій у с. Углуватка

О. А. Мазур розповіла, що в неї було складне життя, голод, її батьки отримували лише 5 копійок. У їхньому селі було 7 класів, але вона закінчила 10 класів у сусідньому селі Ліщинівка, куди ходила пішки. В той час у селі було створено садки, кар'єр, колгосп, зроблено дороги.

1. Як довго був в селі колгосп?

- *О це вже, як роз'єднався, від СРСР відійшли.*

2. А чи щось залишилося від колгоспу, чи його перебудовували?

- *Комплекс пострйоли при колгоспі, тепер його тільки перетворюють. В нас була хороша матеріальна база для розвитку.*

3. Чи є в селі ліси, озера, пагорби? Чи називаєте ви їх?

- *В нас ставки є.*

4. Можливо, Ви їх нумеруєте? Наприклад, ставок 1?

- *Такого не було в нас.*

5. А чи є фруктові сади?

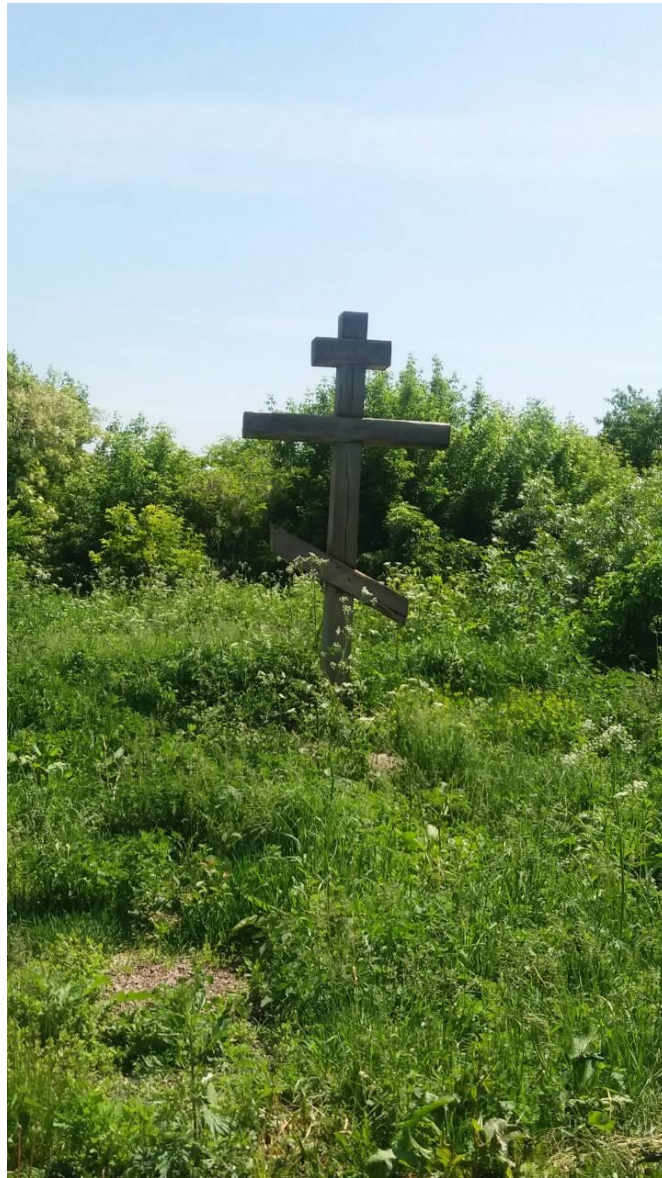
- *Садок був, але його викорчували вже давним-давно. А при колгоспі був садок великий, гарний садок.*

6. Чи є в селі церква? Як давно вона була побудована?

- *Церкву в селі розвалили ще до війни, а тепер отут строют, українська церква буде, православна.*

Церква в с. Углуватка

Хрест в Углуватці

7. Чи були тут археологічні розкопки?

- *Геологи якісь шось там шукали, проби брали.*

8. Ви будували двір із самого початку, чи вже таким його придбали?

- *Це ми своїми коштами, своїми руками, оце построїли, ніхто нам не помагав: ні колгосп, ні держава. Колгоспникам тоді не помагали строїтись.*

Двір О. А. Мазур

9. Які будівлі в дворі знаходяться?

- *Хата, сарай, погріб, пристройки.*

10. Чи є город, сад, квітник біля хати? Що там садять та сіють?

- *Квітник, город є, 40 сотих. Для корови сіємо сіно, для себе – картошку, цибулю, часник. Всього з города, кормимся з города.*

11. А це ви бджільництвом займаєтесь?

- *Це син займається, буде отводки робити. В мене алергія на бджіл.*

Пасіка родини Мазурів

12. Яке планування хати?

- 10*6 – розмір хати.

1	2	4
		5
	3	6

1 – коридор

2 – вітальня

3 – прихожа

4 – спальня

5 – кухня

6 – друга спальня

13. Яке опалення хати?

- Газове.

14. Чи була оздоблена хата?

- Оце так ми зліпили і побілили.

15. Чи Ви звертали увагу на те, що у вашому будинку живе домовик?

- Не, ну в мене ніхто.

16. Чи була освячена хата?

- Так, в торік, 2017 рік.

17. Які обереги були при вході?

- Підкова була в хліві. Підкова вішається, щоб хазяйство велося. А в хаті іконки: Ісус Христос, Божя Матір. Старовинних ікон немає.

18. Можливо, є якісь старовинні фото хати?

- Була така одна, але я не можу її знайти, хотіла дітям показати. У мого батька була така Шевченківська хата.

19. Які є традиції кулінарії села?

- Борщ, каша. Все те, що готують на Україні.

20. За яким рецептом Ви печете хліб?

- Половину сироватки, половину тепленької водички, дрозді, сіль, якщо хочете можна олії.

21. Які напої споживаєте?

- Компоти робимо літом і споживаємо їх цілий рік.

22. Що Ви готували тільки в неділю?

- Вареники ліпимо в неділю, бо є в нас врем'я.

23. Яка є обрядова кухня на храмові свята?

- Холодець, макарони запікаю, курку запікаю, кисіль варю, капусту тушу.

24. Які страви готували на весілля?

- Ооо, тоді весілля було дві неділі, не так як зараз. У середу і в четвер дівчата квітки роблять. Гульце. У п'ятницю приносили ту сосну, зустрічають і до столу. Тоді не було нарізок, картошку з м'ясом стушила, капусту тушену і кісель. Всього повечеряли, розійшлися. У суботу коровайниці сходяться. Печуть коровай вдома. До 5-6 жінок ходили по воду, співали. А в неділю саме весілля. А в понеділок якісь перепой, дякування то в неї, то в нього. І так продовжується то весілля дві неділі. Як довго весілля було, так довго і були разом.

25. Чи постуєте Ви?

- Ой, я не додержуюсь.

26. Що не дозволялося їсти вагітним жінкам?

- Ну так щоб сказати, що заборонялося, то ні. Все по трошки треба було їсти.

27. У якому посуді подавали їсти?

- Фаянсовий посуд, бабуня моя варила в горщику у печі. Ми сидимо голодні на припічку, це моє дитство таке, а бабуня топить у печі і напхала туди бараболі, а ми ждемо нам поки верхня бараболя пригорить щоб бабуня дала, а нас було аж сім чоловік.

28. Що Ви можете розповісти про своє дитинство?

- Бідність була, аж до 65 [року] не можна було купити пододеяльника чи простінь. Це вже я виходила заміж у 66 році і торгувала, то це вже по благу дали.

29. Як давно на Вашому подвір'ї живуть лелеки?

- То вже років з десять, може більше.

30. Можливо, Ви займалися якимось ремеслом?

- Вишивала, тоді всі вишивали.

31. Розкажіть, як Ви дівували? Якою косметикою користувались?

- О-о-о, дитино, яка там косметика. Ну помади тоді вже були, тенів цих ще не було. Вії щоб гарні були, брали ножниці і завертали.

32. А де Ви працювали?

- І бухгалтером робила, і ревізором по магазинах, а потім закрилося наше сільпо, тургувала у буфеті. Потім пішла у колгосп, приймала молоко 7 років, завфермою 2 роки була.

33. Чи є у Вас в селі знахарі, шептуни?

- Були раніше бабки що помогали, а тепер повимирали. І викачували, і всякі болячки лікували. Наприклад, у мого чоловіка щось росло на голові, він пішов до однієї жіночки, вона каже: «Я сама не знаю, що це таке», але зговорила, ми в лікарню не ходили і де воно взялося, де воно ділося. Значить щось вона знала.

34. Де Ви познайомилися зі своїм чоловіком?

- В клубі на танцях, два місяця зустрічались і поженилися, і вже 52 роки живемо.

35. Як відбувалося у Вас сватання?

- Мій майбутній чоловік прийшов свататися, його старших два брати з жінками.

36. Чи були у Вас на другий день весілля переодягання?

- Переодягалися в циганів, хто що вмів, то робив.

б) Польова Неля Іванівна

Н. І. Польова народилася 7 січня 1937 р. в селі Полісся Житомирської області. У 1953–1958 роках навчалася в Уманському сількогосподарському інституті імені Горького. Після його закінчення познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком Іваном Порфировичем Польовим та переїхала в село Углуватка.

1. Що Ви могли б розповісти про свого чоловіка?

- Він будував підземельні, там для гаражів, зараз все розтроцили, порозбирали. Дитячі садки такі гарні були, такі бані були гарні. Конєферми були гарні, все люди розтроцили, розібрали, рознесли і на цьому все. Так само і голова сільської ради куди дивиться, я не хотіла цього казати, але сошейні дороги розбирають. Дорога сошейна камінцями вкладена, розбирають. Ну хіба голова сільської ради не бачить? Ах, нема, що казати. Бур'яни осьо такі, хіба це не можна найняти людей і покосити. Та не шоб сказати Польова, ми скажем, яка ціна буде і ти заплатиш, нема ні до кого звернутися нічого. А вони цінять, то може Ви цініше? Ці що робили, в 54 роки, пішов із життя. Отут Ви ж прочитали вислів. Що він тільки хотів, шоб було добре жити людям, а тепер Ви розумієте нема такого. Я не хочу казати, що це мій чоловік, але це одинокі такі, тепер якось кожен думає за себе, за своє багатство, за своїх родичів, отакі люди, які оце раніше, ішли в бій за Сталіна, за родіну. Канешно що там є служать, но там ні одного багатого немає, а в нас на Сході, що там хтось є, отам з депутатів, чи там хтось-то. Там все бідні, ті що не мають де копійки заробити, то вони і іде бідні під пулю, тай на цьому все. Ну хіба це справедливість? Знаєте, ми не кажемо що там президент, чи там, Гройсман повинен жити, так як ми. Вони повинні трошки не красти, так же ж, не красти. Я, наприклад, 46 років пропрацювала, я не получаю 2 тисячі пенсії, а ми ж, як тоді тяжко працювали, ти Боже мій, я не знаю. Кінчилися ті уроки, та й з дітьми на поля, на буряки, і на картоплю, і на овочі, і на соняшник, на кукурудзу, на все. Ми приходили ночали темними, а яка нам дяка тепер? Нема ніякої! Ну мені здається, що люди страшно холоднокровні. У нас не буде покращення. У мене осьо знайома є в Англії, і знайомий в Італії, це ми перезвонюємся. Мій онук, наприклад, в Бразилії. Він там женився, то вони кажуть, що бабушка не чують, що таке Україна. Ну якщо вони докопалися, то вони кажуть: «Шо така багата країна, такі землі та природні умови гарні, і нічого немає у Вас?». А ми, каже, на пісках вирощуємо овочі, і поливаем, і все. Ну в нас дуже велика крадіжка. А від кого це залежить, Господь його знає.

Будували нову країну, і от пройшла ця Небесна Сотня, от за що вони поклали хлопці молоді своє життя? За що? Покращення ж нема совершенно. Ну як? Як? Я не розумію, ну як це так?

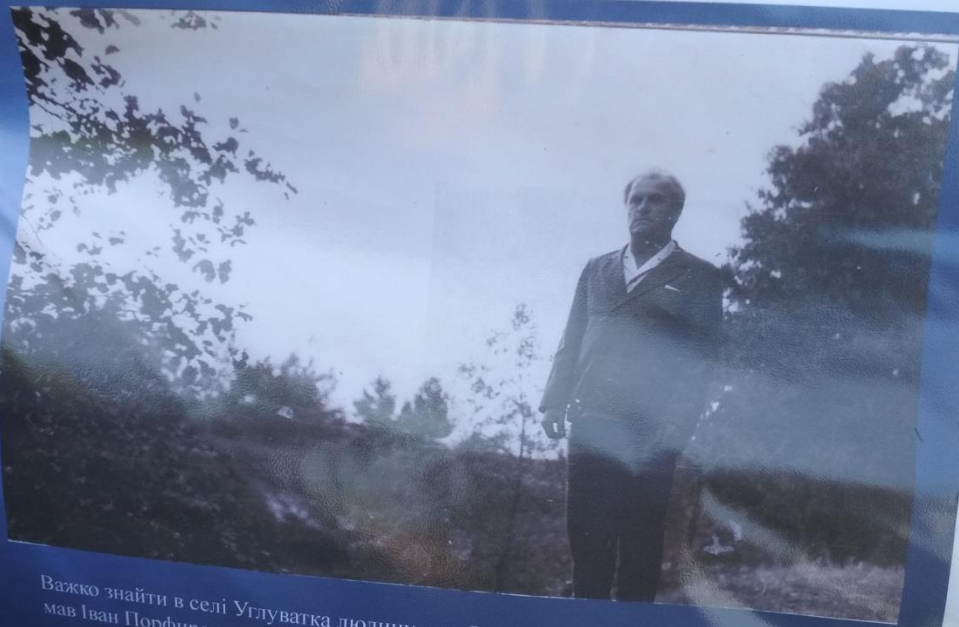
**Життя у світлинах чоловіка Нелі Іванівни Польової, голови колгоспу,
справжнього господаря села Івана Порфировича Польового**

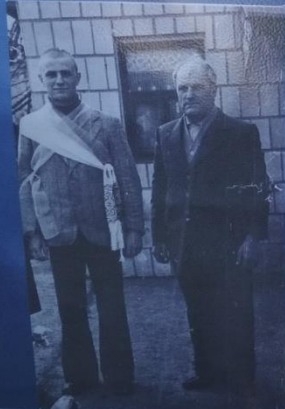

Шляхи зоряні і шляхи земні. Подвиги космічні і подвиги трудові. Вони засвідчують доблесть людей, які повністю віддають свою працю улюбленій справі.

І в будні, і в свято він весь час був у турботах про рясні врожаї, про добробут кожного. І люди були влячні йому за сумлінність і за відданість хліборобській справі.

Важко знайти в селі Углуватка людину, яка б заслуговувала тієї шани і поваги, яку мав Іван Порфирівич зі своєю жагою до роботи, перебудови, вдосконалення.

"Він любив зем'лю і любив на ній працювати. Земля була для нього духовною їжею. Він обожнював свою роботу, куди поспішав з самісінького ранку і на якій працював до темна... Він майже не бачив, як швидко ростуть наші сини...».

Н.І. Польова (дружина)

За своє життя І.П.Польовий побудував нові ферми, прекрасний будинок культури, школу, дитячий садок... Забезпечував колгоспників житлом, дбав і про культурне життя односельців. Всі свята в селі відбувалися за його безпосередньої участі.

"Я довго з ним працювала. На ферму прийшла у 16 років. Було дуже тяжко, адже все доводилось робити вручну. Але наш голова все розумів, завжди йшов назустріч. Він навіть організував в селі кіно, яке розпочиналось (за його вказівкою) після закінчення вечірнього доїння на фермі. А до цього ми ніколи жодного концерту не бачили. До нього йшли за порадою, допомогою як до рідного батька"

Г.С.Сискова.

"Польовий був справжнім господарем. День і ніч не спав, думав про людей. Всі дороги в селі були заасфальтовані. Це також заслуга Івана Порфировича".
Сім'я Дахненків

"І.П.Польовий - людина дуже дорога і хороша, Людина з великої літери. Він не любив ледачих, крадіїв. Завжди говорив: «Заробляйте, отримуйте і живіть». Бувало ставав поруч із жінками сапати буряки, не гордував і не стидався простих людей, обідав разом з усіма, сидючи навшпиньках... А люди це завжди цінують..."

І.М.Мазур

Голові правління колгоспу імені Димитрова

ІВАНУ ПОРФИРОВИЧУ ПОЛЬОВОМУ

Шановний Іване Порфирівичу!

Трудовий колектив колгоспу ім. Димитрова щиро вдячний Вам за багаторічну роботу на посаді голови правління.

Ваша багаторічна праця в колгоспі ім. Димитрова влилась в загальнонародну справу комуністичного будівництва в нашій країні. На протязі всієї трудової діяльності Ви, дорогий Іване Порфирівичу, доклали багато зусиль для організації і зміцнення господарства.

Ваша самовіддана праця була відзначена високими урядовими нагородами: орденом „Трудового Червоного Прапора“, двома орденами „Знак Пошани“ та медалями.

Трудовий колектив господарства із задоволенням заніс Ваше ім'я в Золоту книгу пошани колгоспу ім. Димитрова і присвоїв звання „Почесний колгоспник“.

Бажаємо Вам міцного здоров'я на довгі роки, великого щастя, щоб Ви завжди були в рядах активних будівників комунізму, борців за зміцнення нашої Батьківщини.

За дорученням колективу колгоспу
ім. Димитрова с. Угловата

СЕКРЕТАР ПАРТКОМУ	ГОЛОВА ВИКОНКОМУ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ	ГОЛОВА ПРОКОМУ
БАГАЧЕВСЬКИЙ Ю. В.	МИРОНИК М. Л.	ДАХНЕНКО М. А.

Д. 180 — 2

За високі показники в рослинництві та тваринництві Іван Порфирівич був нагороджений орденом Червоного Трудового прапора, двома орденами "Знак Пошани", багатьма медалями. Був учасником виставки народного господарства в Москві.

Орденская книжка

Орденская книжка

Орденская книжка

Награжден приказом № 253462

Иван Порфиревич Польвов Иван ССР

25.04.55

Д № 898466

Награжден приказом № 263470

Иван Порфиревич Польвов Иван ССР

25.04.55

Д № 895001

Награжден приказом № 604825

Иван Порфиревич Польвов Иван ССР

25.04.55

Ж № 628875

ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ 1974 ГОДА*

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Полковой Иван Порфирьевич

награжден знаком **ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ 1974 ГОДА***

Почетная грамота **Краснодарского областного Совета депутатов трудящихся и областного Совета народного хозяйства**

19 апреля 1974 г.

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

ЗА УСПЕХИ В НАРОДНОМ ХОЗЯЙСТВЕ СССР

Тов. *Полковой Иван Порфирьевич*

ПОСТАНОВЛЕНИЕ КОМИТЕТА СОВЕТА ВЫСТАВКИ ДОСТИЖЕНИЙ НАРОДНОГО ХОЗЯЙСТВА СССР

НАГРАЖДЕН **СЕРЕБРЯНОЙ МЕДАЛЬЮ**

Комитет Совета ВДНХ

от 29/II 19 63

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Соловьев Иван Порфирьевич

ОТ ЮНИИ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР

УДОСТОВЕРЕНИЕ

ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ 1973 ГОДА*

Полковой Иван Порфирьевич

награжден знаком **ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ 1973 ГОДА***

Почетная грамота **Краснодарского областного Совета депутатов трудящихся и областного Совета народного хозяйства**

19 апреля 1973 г.

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

ПОЛЕВОЙ Иван Профирович

награжден знаком **УДАРНИК ДЕВЯТОЙ КЛАССОВОГО ОБЛАСТНОГО СОВЕТА ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ ОБЛАСТНОГО ЦЕНТРА**

19 апреля 1973 г.

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ 1973 ГОДА*

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

19 апреля 1973 г.

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

Директор ДН КХСС, Советская Магистраль СССР, ВИСИС и ДН ВАСИМ

3 ІМЕНЕМ ДИМИТРОВА

Слово про Димитрова

Людина від Бога

Він залишив добрий і гарний слід не тільки в господарстві, яким керував, а й у людських душах. Бути справжнім керівником - велика відповідальність. І таким може бути тільки людина, яка має добре серце і чисте сумління. Девіз життя Польового був простим: «Щоб процвітало село і зростав добробут колгоспників».

Він залишив добрий і гарний слід не тільки в господарстві, яким керував, а й у людських душах. Бути справжнім керівником - велика відповідальність. І таким може бути тільки людина, яка має добре серце і чисте сумління. Девіз життя Польового був простим: «Щоб процвітало село і зростав добробут колгоспників».

в) Мазур Галина Миколаївна і Журавльова Олена Василівна

Г. М. Мазур народилася 9 січня 1941 року в селі Пеньожкове. Прожила 6 років, і батьки переїхали в село Углуватка на вул. Забенкова, 40. Закінчила 7 класів, кухар.

О. В. Журавльова народилася 7 квітня 1962 року в селі Углуватка по вул. Забенкова, 34. Має середню спеціальну освіту, бухгалтер.

Г. М. Мазур і О. В. Журавльова

1. Як називається річка?

- Річка називається Руда, вона переділена греблями і зроблена ставками. Вона бере свій початок з села Углуватка і тече в Сажовку, з Сажовки – в другі, треті, чотверті місця.

2. Як у Вас називають кутки села?

- Притика і Туполя. Притика – та, яка знаходиться через ставок. Притика вона називається так, бо до Углуватого приєднана.

3. Чи є ліси?

- Туполянський ліс, бо це частина Туполі. Козацький ліс, бо як господарствиний був.

4. Які є пам'ятки в селі?

- Тут бої проходили в війну. В нас стоїть пам'ятник Забенкова. Він був солдатом, який загинув тут, і родичі дуже довго їздили сюди.

5. Чи проводилися археологічні розкопки?

- Розкопки проводилися по ту сторону ставка, до сел Хрестинівки. Там на тих горбах проводили розкопки, остатки піднімали солдатів і захороненіє робили в центрі сел, тут, де пам'ятник Забенкова.

6. Скільки років не було церкви в селі?

- Після війни вона ще була. Вона була построєна на місці школи, а саме де зараз ворота шкільні. Розруйнували її в 50-х роках. При Польовому вона ще була, а тоді розруйнували її.

7. А що Ви можете розповісти про Польового?

- Його дуже згадують добрим словом всі. Оці йолки, школи, магазин – всьо він зробив. Сюди тоді були і пасіка була, і люди дуже строїлися, і він людям допомагав, а зараз руйнують все.

8. А як він помер?

- Приступ серця у нього був.

9. Яка забудова двору?

- Старе розвалили, нічого зараз такого нема.

Подвір'я Г. М. Мазур

10. Чи була у Вас солом'яна стріха?

- Хату з солом'яною стріхою розвалили. Була це діда мого чоловіка хата, а пострйоли нову на цьому місці.

Стара фотографія

11. Які особливості народної їжі?

- Деруни з картошки. На весіллі короваї, шишки пекли. Раніше робили все у своїх домівках у своїх печах, а зараз і немає нігде тих печ.

12. Які поширені ремесла і промисли?

- Вишивали всі жінки тоді. Нитку тоді пряла, в'язала носки.

13. Як проходило Ваше дитинство?

- Зима ше на дворі, тільки порозтавало той сніг, а ми босі і така красаота. Я думала, як курка знесеться, то я украду у матері і піду горошка там дасть мені жменьку.

14. Що Вам запам'яталося в Голодомор?

- Помню сидю я на уроці і так пильно на вчительку дивлюся, а вона каже: «Ви Палаборчук де? Шо я до піру казала?». Я кажу, шо на уроці. А сама думала, як мати варила салабой в печі, такий мені він...

15. А що таке салабой?

- Росольнік, а тоді був салабой.

16. Чи є в селі знахарі, відьми?

- Колись були бабки, а тепер повимирали.

17. Що Ви можете розповісти про свого чоловіка?

- Він токаром працював в колгоспі. Трактор сам зробив, сани, вертоліт. Прожили разом з Мазуром Володимиром Васильовичем 58 років, зараз так не вистачає його... Мати чоловіка мого прожила 101 рік.

Літак і вертоліт, виготовлені Мазуром Володимиром Васильовичем

Сани, виготовлені Мазуром Володимиром Васильовичем

Літак, виготовлений Мазуром Володимиром Васильовичем

Г. М. Мазур подарувала старовинні речі, які вона вишивала в молодості («наволічку», «підзорник», серветку)

г) Жук (Коломієць) Єфросинія Петрівна

Є. П. Жук народилася 28 червня 1938 р. в селі Вербовата. З 1959 року проживає в селі Углуватка по вул. Забенкова, 50. Закінчила 3 класи.

«Коли ми були молодими, було дуже тяжко жити. Були молодими, не було в чому ходити, бося ходили. От бо не було в чому...ооо...а тут вже стало і краще жити...ооо...Війна кончилася забрали нас. Як з німцями війна була кончилася...нам було по 16 років, забрали нас у Христинівку та всі села близькі, позабирали нас. У 16 років дуже тяжко було. Так ми і носили носілками аж у 3-ій етаж і розтвори і цей тойго. Діда там найшла. Тай так оце тяжко було жити. Голодовка шей була», – говорить Єфросинія Петрівна.

1. А як Ви пережили Голодомор?

- Ну так от і пережили. Багато повмирали люди з голодовки. В кого корова була, то краще... Батько в кого був, то було легше. Коровами займались люди.

В школу та скільки 3 класи кончила, бо нас було четверо, не було в чому ходити. То ж, а не такі зими були, що й тіки з дерева верхи видно було. Холодно було дуже сильно, але тоді люди були не слабі. Люди були здорові тойго. Хоч ми ходили босі, але були люди не слабі. Було тяжко... ну робили... тяжко робили... не так як зараз. Та тепер добре жити, але немає коли. Дівчата були якось дружні такі були, в усьому справляли і Купала, і Колодку, і усяку всячину справляли.

2. А як Ви справляли? Могли б Ви нам розказати традиції, особливості святкування вашого села. Про свята, які Ви страви готували, про весілля нам дуже сильно цікаво.

- Ну не так ми готували, як зараз готують. Як весілля було, то не так готували. От...в п'ятницю гільце складали тойго, в суботу коровай жінки сходяться і роблять. Гуляють тойго. А тоді понеділок, вівторок тай до середи весілля... до середи було.

3. Чи були якісь конкурси? Як Ви розважалися?

- Ну не так, не так було, як зараз. Капусту й голубці – оце всяка всячина була от. Хлопці дівчатам співали весільну гарну. Дівчата в п'ятницю гільце складали. От жінки коровай розчиняли тойго, пекли. Не так зараз все.

4. А Ви не пам'ятаєте весільних пісень, які раніше співали?

- Ну то знаала. Я їх усі знала. Купайло як справляли дуже так хорошо Купайло справляли дівчата й хлопці...Ооо...Балабушки ліпили. Балабушки – бігали та набирали в рот води, пока прийшли та 10 раз бігали, бо поки донесеш, вилилась вода. Ну... кожна свою балабушку зліпила й поклала. А тоді бере собаку то його перев'язують в перевесла, може ви знаєте, то собака, яку балабушку першу з'їсть, за того й вийде, крутився собака крутився тай не взяв. Було дуже добре, дуже весело було. Колодку як справляли, то й хлопці і тойго дарували дівчатам адиколони й таке. А дівчата хлопцям на Паску дарували сорочки. Хоч тяжко було ходити босі, всі ноги порепані були. Але було луче жити, люди дуже розуміли. Як співали... дівчата до клубу ходили ідуть туди. Все не так як раніше в танцях, не піде менша танцювати. Гонили нас дівчата,

гонили. Коси в них були, ленти гарні, а вони нас гонили, то ми їм трави в коси накидаєм...весело було дуже.

5. А про давні традиції весілля?

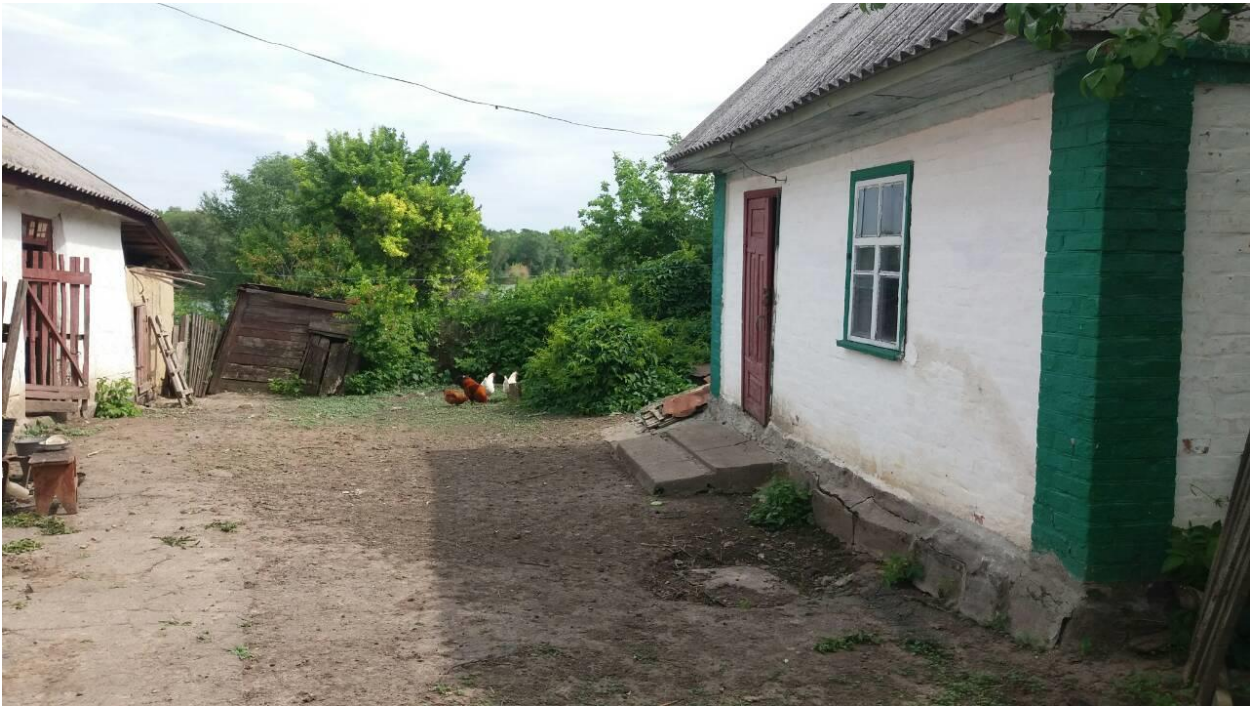
- Весілля тоді як було? Як сидять хлопці, то ми не будемо їсти, побігли додому поїли. Як ми будемо їсти, оцю горілку пить, ти шо?

6. Як будували хату? Чи є у Вас фотографії будинку або печі?

- Печі немає вже, тому що зараз газ провели вже. Як ми з дідом приїхали сюди, то строїли усе самі. Піч була, як на весілля пиріжки пекли, коровай. Й співали дуже гарно. Як ми їздили співати, то нам з колгоспу 2 рублі давали, ну то тоді ж були гроші. Пішли виступили в Христинівці. Потом йдем в ресторан... Дуже хорошо було. І по селах їздили виступати, і в Христинівці виступали.

Хата Жук Єфросинії Петрівни

Хата Жук Єфросинії Петрівни

7. Як Ваш хор чи ансамбль називався?

- *Забула вже.*

8. Чи постили Ви на свята?

- *Постили, а як же.*

9. Ви дотримувались посту до кінця?

- *Ну як там, дівчата, дотримувалися?! Як старі, то вони дотримувалися, а як молодьож, то де там.*

10. Ви знаєте якісь пісні, пов'язані з їжею?

- *Забула, вже позабували.*

11. Як Ви лікувалися в роки війни, Голодомору? Якимись травами, чи були знахарі, шептуни?

- *Зараз люди слабкі пішли, а тоді сильні були. Як зима була холодна, ходили всі босі...*

12. Чим це зумовлено?

- *Тоді захворів, то пішов у лікарню, а вона тоді безкоштовна, лікували. А зараз що? Немає грошей, то й не ходи!*

13. Які Ви страви готуєте на Різдво, Святвечір?

- *Кутя, і холодець, і печеня, і котлети, і всяка всячина. Не так як зараз. Вінігреди оці, тушонки...тоді цього не було.*

14. Чим Ви фарбували яйця на Паску?

- *А як? Купили краску тойго, в каструльку висипала крашанка, покотила, покрасила, які хоч зелені, жовті.*

15. Чи знаєте Ви якісь промовки до чарки або як зараз говорять «тости»?

- *«Горілочка дорогая, якби припросити, то випити годная»;*

«І випити то я, і погуляти то я, до роботи не здужаю, бо болить голова».

16. Чи були якісь заборони у харчуванні для вагітних?

- *Тепер як вагітна, то сиди вдома, нічого не роби. А ми бідні на буряках. Як я була вагітна сином, в селі роділка була, то я на буряках була половину викопала, а далі мати пішла, бо я в роділку пішла. І не несли пелюшок, не несли*

нічого. Шо було, замотала та й усьо. То не так було, шо породила та й додому через 2-3 дні. Поки тиждень не пройде, за ворота не пускали.

17. До якого віку Ви кормили дитину груддю?

- До года.

18. Які Ви закрутки робите на зиму?

- Зять ловить рибу, в банки викладаю, заварюю. Всьо робили і огірки, і помідори.

19. Чи робили Ви якісь настойки із квітів, трав?

- Горілку варила, ніколи не було, щоб у мене не було горілки. Лімончик вкинемо, то ше якісь корінці, як були, то вкидали... Варили на хату і гості приходили, іменини справляли, золоту свадьбу з дідом справляли.

20. Скільки разів кололи порося на рік?

- Корова була, порося, кури були, гуси, качки. Порося кололи кожного року. Такого року не було, що у нас з дідом заварки, щоб не було шо з'їсти, такого не було.

21. В скільки років Ви вийшли заміж?

- Мені було 23-22, а дідові було 23.

Жук Єфросинія Петрівна з чоловіком

22. А взагалі в скільки на той час одружувалися?

- У всякі! Коли кому прийшли.

23. А найраніше коли?

- У 20-21 там тойго. Не поспішали так раніше.

24. Які були атрибути сватання? Як ходили? Як скриньку збирали?

- Було сватання, повна хата була сватальників.

25. А до Вас багато ходили? Чи виносили Ви гарбуз?

- Ні, не ходили. Ото як дідусь з армії приїхав, сватання зробили й весілля робили тойго. Так і жили.

26. Що Ви клали до скриньки?

- Всьо, всьо і подушки, і покривала, і одіяла – всьо давали, а як же.

27. Як Ви обирали ім'я своїм дітям?

- Мій син звався Володя – ми з дідом так назвали його, онук Сашко, дочка Таня.

28. Чи вірите Ви у сімейні прокльони? Чи були у Вас в селі такі випадки?

- Ні, не було... ніколи такого не було.

29. Чи ставили Ви сніп у хаті?

- Аякже... Ну із жнива, з пшениці на Різдво, і на Великдень, і Коровай, і так само шишка. Всьо було... всьо було.

30. Хто ходив колядувати, діти чи дорослі?

- Ми ходили тожє одружені, як були. Діти ходили. Тепер як нема дітей, трошечки ходять. Тоді ж було багато.

31. Що отримували у винагороду? Цукерочки, печиво чи гроші?

- Тоді давали грошей мало... ну тоді гроші були дешеві 10 коп. і цукерків купили, а зараз нє.

32. Чи водили Ви козу?

- Як були дівчатами, то водили попід хати. А зараз не знаю.

33. Як проводили Меланку?

- Меланку дуже добре проводили. Василя було, сходилися всі тожє... як положено робили.

34. Чи обов'язково було свататися на Меланку?

- Тоді народу багато було в селі. І на 21.00 біля пам'ятника збирались багато. Танцювали, співали. На Купала біля школи збирались. А зараз повиїзжали в города, нема вже нікого.

35. Коли здійснювалися обряди весни? Хороводи, пісні співали, хто їх виконував?

- Співали дівчата, ми співали і на полі буряки сапаємо й співаємо, і на жнивах. Були молоді та й співали. На Святу неділю було дуже весело. Справляли, збиралися молоді дівчата і хлопці. Бо було дуже тепло... Кіна тоді ж були, але ж до 16 років не пускали раніше. То бігали ми попід вікнами, заглядали.

Хворостина Петрівна зробила нам подарунок, а саме цей старовинний рушник.

Вишиваний рушник Жук Єфросинії Петрівни

д) Маринич Зіна Савівна

З. С. Марнич народилася 1934 року в селі Углуватка на кутку Притика. Закінчила 7 класів школи. Все життя пропрацювала на фермі на випойці телят.

1. У що вдягалися бідні й багаті люди?

Бідні босі бігали, матері у валянках ходили в ліс по дрова.

2. Чим Ви раніше лікувалися?

Коли діти заслужили хороший кашель, давали карасін пити, ромашку збирали чай пили із липи, матері плечі витирали карасіном так і вичунювали, бо не було за що і як лічитися.

3. Ви пам'ятаєте події Голодомору?

Їли липучки з дерева, листя їли, матері його сушили тоді терли його руками і пекли нам такі оладі. Некоторі й лягушки їли пекли їх і жарили, я цього не їла, бо я боялася, діти їли. З гнилої картоплі робили блінчики. Зимомо їли сніг. Їли дітей, батьків. Було дві сестрички, які убили батька, хтось

побачили, що в хаті топиться, а на роботу дівчата не пішли. Послали до них бригадира, він пішов, провірив, а тоді обнатужили, що у банях були пальці, ноги, а потім як уже розізнали ета дело, посадили двох на підводу і на Христинівку... і щоб вони везли на руках, то що осталося з батька.

Було таке що Руденко Тетяну, яка наїлась гірких черешень і випилася, а вони почитали, що вона вже вмирає і за нею уже другий раз не треба їхати, вони кидають її у тей віз і везти до тої ями де лежать покойніки, вони вкинули її в ту яму, прикидали покойніками, а вона вилізла з – під них і прийшла додому.

4. Чи була церква у Вашому селі?

Канєшно була. В церкві було харашо. Свого попа не було, він приїжджав та й принімав людей, тільки не давали, щоб попи дітей христили, ну так тоді було.

5. Як ви гуляли? Як проходила молодість?

Як малі були (по 10 років) гуляли, нас більші вигонили з танця і ше в цій церкві ми танцювали, коли піп приїде то свято, коли нема – робили клуб. Тако гицали під гармошку, такої ж музики не було як зараз. Танцюємо, а ці більші дівчата виводять нас за руки.

б. Як проходило сватання? Що на нього готували?

Нуу приходе батько й мати, кладуть на стіл хліб, батьки приводять сина до нівести.

Готувати не було з чого, більшість баранів різали, якщо буде свадьба то колгосп випише їх за гроші. Там тіки було 3 страви: холодець, картошку варану і локшину місили з молоком.

7. Як одягались на весілля? Як воно проходило?

На весілля все село не йшло. Хто багатий був то робив гарну свадьбу. а бідні тільки родину свою звали. Вдягали трошки новіщу одєжу, а у войну так собі сходилися та й жиїли. Святкували свадьбу 2 дні. Не було коло чого сидіти. Пізніше вже було сватання, весілля тоді дякування, получається цілий місяць було.

8. *В якому віці у ваш час виходили заміж?*

В 17 – 18 років. Якщо було вже 25 і більше то називалася «стара дєва».

Сходились багаті до багатих, бідні до бідних. Вибором трохи брали.

9. *Ви пам'ятаєте такі випадки, щоб дівчина сваталась до хлопця?*

Не. Не помню, не було в нас такого.

10. *Як у вас проходив дівич – вечір?*

Не було в нас такого. Я перший раз чую про такий вечір.

11. *Які зачіски були в моді?*

Найбільше запліталися, крутилися на гвозді, на сірники понакрутують, потім держиться сутки.

12. *Чи знаєте Ви якісь легенди про ангелів?*

Не знаю ніяких.

13. *Які пісні Ви пам'ятаєте?*

Весільна

Ой попід лісок битая доріженька
Тудою ішов Петро з боярами
Йому калина' дорогу заступила
Не рубай мене гострою щабелькою
А полий мене гіркою горілкою.

Колядка

Світла паняночка по світу ходила
Вона Ісуса, вона Христа при собі носила
Прийшла до вертепу, до місця святого
Просилася на нічєньку до Яшка бідноґо
Ой ти Яшку, Яшку, бідний чоловіче,
Прийми мене паняночко хоч на одну нічку.
Рад би я прийняти, рад би обіґрити
Стара хата малі діти, нема де подіти

Вийшов Яшка з ночі вночі опівночі
 Над вертепом зірка ясна весь світ осіяла
 Ой якби ж я знав, що ти Матір Божа
 Був би поклав її на лижечку сам ліг край порога.

14. Де Ви зберігали речі?

Скрині, ночви були дерев'яні.

15. Як раніше одягали покійників?

Дівчину у біле плаття. Хлопцеві чипляли букетик.

16. Що готували на похорони?

Холодець, картошку варану і локшину з молоком.

17. Були у Вас баби – повитухи?

Були. На Христинівку не було як їхати

18. Чим було відмінне вбрання дівчини і вже заміжньої жінки?

Були спідниці з конопель. Рубашки були вже тонші.

Заміжні жінки були з покритою головою.

Праска, подарована Маринич Зіною Савівною

е) Колектив «Зорянські бабусі»

1. *Якимчук Марія Макарівна*

Народилася 1941 року в селі Зоряне.

Корінна жителька, 20 років працювала в торгівлі, на колгоспі в ланці.

2. *Усова Галина Пилипівна*

Народилася 1948 року в селі Зоряне.

Корінна жителька, працювала на колгоспі в ланці, торгувала, у медпункті, обліковцем тракторної бригади.

3. *Тонюк Марія Василівна*

Народилася 1949 року в селі Зоряне.

Корінна жителька, працювала продавцем, на пошті.

«Все життя проспівали на сцені, виступали у Христинівці, Росішках, Черкасах, Тетієві».

Колектив «Зорянські бабусі» виконує народні пісні

Декілька пісень із репертуару «Зорянських бабусь»:

Вишивала я, вишивала

Вишивала я, вишивала я
 Щирим шовком сорочку
 Дарувала я, дарувала я
 Вишиванку синочку
 Та пішов же він, та пішов же він
 Проти бурі і грому.
 Не знайшов же він, не знайшов же він
 Доріженьки додому
 І не знайде вже, і не знайде вже
 Ні доріжки ні стежки.
 А сльоза моя затуманила
 Шиті шовком мережки.
 Мій журавлику, мій соколику
 Не облітана пташко
 Не діждусь тебе не докликчуся
 Серцю матері важко.

Сіре гуся

Вітер віє, та вітер повіває, та
 Вітер повіває, а мати дочку
 Тай про горе питає
 Спитай мати, та спита мати
 Та сірого гусяти,
 А сіре гуся тай на морі ночує.
 Сіре гуся, та сіре гуся
 Тай на морі ночує,
 Та воно ж моє та все горенько чує.

Перше горе та перше горе, що
 Дитина мала, а друге горе
 Що свекруха лихая.
 Друге горе, та друге горе
 Що свекруха лихая, а третє горе
 Що милий покидає.
 Пішов милий, та пішов милий
 Тай у поле орати, тай узяв
 Милу тай воли поганяти.
 Правой ручкой, да правой ручкой
 Та воли поганяла, а лівою ручкой
 Тай сльози утирала.
 Воли ж мої, та воли ж мої
 Та воли половії, та пройшли ж
 Літа мої молодії.

Ти капуста, ти росада

Ти капуста, ти росада
 Що чорнявая дівчина, що досада – 2 рази
 Не летів би, але мушу
 Розпалила чорнявая серце і душу – 2 рази
 Розпалила, аж палає
 Сама сіла на крилечко тай думає – 2 рази
 Чи ти п'яний, чи ти впився
 Що у мене некрасивою влюбився – 2 рази
 Я й не п'яний, я й не впився
 Але в твоє біле личко я влюбився – 2 рази
 Ти капуста, ти росада
 Що чорнявая дівчина то досада – 2 рази

Сивина ти моя, сивина

Пролетіли роки мов птахи
 І минула пора золота
 Та на завжди лишилась одна
 Сивина ти моя, сивина.
 Та життя все навколо вінець
 Всюди є і початок й кінець
 Але вірною стала одна
 Сивина ти моя, сивина.
 Запитав мі й маленький онук
 Що ти має бабусю за труд?
 І сказала онукові я
 Все багатство моє – сивина.
 Хто сказав, що мій поїзд пішов?
 І трудилася я все дарма?
 Та скажу я вам друзі на те
 Поїзд мій ще за мною прийде.

І ще буде калина цвісти
 І співати будуть солов'ї
 Та нехай час невпинно біжить
 Я в онуках продовжую жить.

Чорноморець, матінко, чорноморець!

Чорноморець, матінко, чорноморець
 Вивів мене босую на морозець (2)
 Вивів мене босую тай питає:
 «Чи є мороз, дівчино, чи немає? (2)
 Ой нема морозеньку тільки роса
 А я з чорноморчиком стою боса (2)

Ой став вітер буйненький повівати
 Ой став мене чорноморець підмовляти (2)
 Ходи ходи, дівчино, ходи з нами
 Дамо тобі сірм'яжину із стрічками (2)
 Дамо тобі черевички з підківками
 Дамо тобі ще й віночок із квітками (2)
 Дурна була, матінко, послухала
 Сіла з чорноморчиком поїхала (2)
 Я ж думала жить буду, панувати
 Тепер довелось бідувати (2)
 А тепер доведеться горювати
 На чужій нивочці жито жати (2)

Колядки

1. Як називають період між Різдвам та Водохрещем?
«Немає ніякої назви».
2. Як прикрашають хату на Різдво?
«Всьо стірають перед Різдвам, всьо дуже гарно, образи обвішують рушниками».
3. Чи вносять до хати сніп?
«Так, вносять на Святий Вечір».
4. Чи ходять у вашому селі колядники?
«Так».
5. Коли починають ходити по селу колядники?
«Ну десь в часа 4».
6. А до всіх ходили чи вибірково?
«Заходили до старіщих, хто просив, в кого світилося, а як були проворніші то по всьому селі ходили».
7. Чи одержують колядники винагороду?

«Давали, що в кого було, і канфети, гроші, вино, шоколадки – чим хата багата тим і пригощали».

8. Які пісні співають колядники?

Світла паночка по світу ходила

Вона Суса, вона Христа при собі носила (2)

Прийшла до вертепу, до місця святого

Просилася ночувати до Яшка бідного (2)

Ой, ти, Яшку, Яшку, бідний чоловіче

Прийми ж мене паночку, хоч на одну нічку (2)

Рад би я прийняти, рад би обігріти

Мала хата, дрібні діти, нема де подіти (2)

Єсть у мене шопа, шопа морована

А в тій шопі морованій пана ночувала (2)

Вийшов Яшка в ночі, в ночі о пів ночі,

А над його шопонькою звезда осіяла (2)

Звезда осіяла, весь світ звеселився,

Що в нашої Діви Марії Христос народився (2)

О якби ж я був знав, що то Матір Божя

Був би поклав у ліжечку, сам ліг край порога. (2) Добривечір!

9. Чи водять «козу» у вашій місцевості?

«Так».

10. Які сценки розігруються в цьому дійстві?

«Як я була козою,- казала Галина Пилипівна, - що я тільки не виконувала: і цибала, і по чоловікам їздила».

11. А які пісні співали до «кози»?

Ой Козо, Козо, Козо-небого,

Поскачи, Козо, трохи-немного. (2)

Скачи, Козуньо, по явореняттам,

Дай, Боже, здоров'я господареняттам! (2)

Скачи, Козуньо, по яворині,

Дай, Боже, здоров'я гомподареві! (2)

Скачи, Козуньо, по яворині,

Дай, Боже, здоров'я господарині! (2)

12. Коли водять «козу»?

«На Меланки, 13 січня».

Щедрівки

1. Коли співають щедрівки?

«На Меланки, 13 січня».

2. Хто зазвичай ходить щедрувати?

«Щедрували всі».

3. Чи водять у вашому селі «Маланку»?

«Так, Меланка – хлопець, одягала гарну спідницю, вишиту сорочку, хустка гарна на ній. Вона прибирала в хаті: як забіжить до хати, вона всьо поприбирає, помие, подушки поприбирає, попідбиває їх, все поперекидає – всьо Меланка була в хаті».

4. Які пісні супроводжують «Маланку»?

«Ой учора із вечора

пасла Меланка два качура (2)

Ой пасла, пасла, приблудила,

у чистім полі заблудилась (2)

У чистім полі Васильо

на Меланочку поглядає (2)

Ой, Василю-черчику,

візьми мене Меланочку (2)

Я ж тобі воза не поломлю,

я ж тобі коней не потомлю (2)

Бо я легенька як конопелька,

бо я ж тоненька, як густочка (2)

Наша Меланка господиня,

на ополонці ложки мила (2)

*На ополонці ложки мила,
ложку, тарілку й упустила (2)*

*Ложку, тарілку доставала,
біленький фартух замачала (2)*

*Ой повій, вітре, буйнесенький,
висуши фартух тонесенький (2)».*

5. Які ще персонажі були поряд з Меланкою?

«Ведмідь, то з медом зв'язано, одягав кожух догори ногами, маску ведмедя, а як нема то накресився під ведмедя; а цигани були, з куркою ходе весь час під пафою, хто дає курку, а хто не дає, той сам украде; а Василь коло Меланки, обнімає Меланку тай всьо; лікар був в халаті, хрестик, сумочка, макогін за термометр був поїд пахву, лікар виліковував козу, яка вмирала, а як вилікував, то вона давала гастролі; Діб та Баба вони як хазяї, вони приймали гостей, вгощали».

Купальський обряд

1. Як називають у вашому селі день Івана Купала?

«Купайла».

2. Чи прикрашають на Купала деревце? Як воно називається? Чим його прикрашають?

«Квітчали вербу, шишки з ягід робили і чіпляли на Купало. Хлопці будяками гонили від Купайла, щоб не ломили.

*Купайло з верби, з верби,
а хто найкращий прийди, прийди,*

А хто поганий не тра, не тра,

бо в нас Купайла нема, нема,

А наші хлопці недбайлиці

не вирубали Купайлиці,

Не вирубали за сонечка,

а вирубали за місяця

Нехай на ньому повісяця!»

3. Чи відбувається в цей час колективне запалювання вогнища?

«Ходили до річки там було ставидло – площа зелена, там і вогнище запалювали, і гуляли».

4. З яких трав плетуть вінки на Купала?

«Збирали польові квіти, в ліс ходили і по ярах. У вінку і ромашки там, і звіробій, Іван-чай, і всякі».

5. Які пісні супроводжують пускання вінків на воду?

Сорочку білу вишию шовком,

В холодно воду вкину її:

Пливи, сорочко, де ходить милий, (2)

Скажи, що я його люблю. (2)

Нехай одіне мій подарунок,

Розправить кучері свої,

Прийди до мене, я буду ждати, (2)

Поки не змовкнуть солов'ї. (2)

6. У яких піснях йдеться про одруження молодих людей?

Ой на Івана, на Купайла

Вийшла Галюся як та панна,

На ню всі хлопці зглядаються,

А зачіпати стидаються.

Один Іванко не стидався

Взяв за рученьку, тай подався,

А щоб підкови не бриньчали,

А щоб собаки не гарчали.

Уже підкови забриньчали,

Уже собаки загавкали.

*Ой ходила та Маруся по полю,
Вибирала пшениченьку з коколю.*

*Ой їхав той Іван, шапку зняв,
Боже тобі, Марусю, помагай.
Боже тобі, Марусю, помагай.
Коли з твеї пшениченьки коровай.*

*Буде з цієї пшениченьки насіння,
Коли в тебе, Марусю, весілля?*

*У суботу, дівчата, в суботу,
Бо я маю до Івана охоту.*

*У неділю, дівчата, в неділю,
Бо я маю на Івана надію.*

7. Чи збирають на Купала лікарські трави?

«Полин, любі такі мали цілющу силу».

8. Чи купалася молодь у Купальську ніч?

«Молоді купалися; як мавки чи русалки вдівалися і так купалися».

А наші хлопці стрільці, стрільці

Убили жабу на камінці,

Ідять, дівчата, дивитися

Як будуть хлопці ділитися.

А поки ми дивились,

Як уже хлопці поділились.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Село Углуватка – Міста і села України. Черкащина. 2009. URL: <http://who-is-who.ua/main/page/mischerkasy2009/475/378>.
2. Угловатка. URL: <http://beket.com.ua/cherkasskaja/uglovatka/>
3. Гончар Валентина Миколаївна, Прус Оксана Валентинівна, Вараниця Таїсія Михайлівна. Запрошуємо до Углуватки (путівник). Углуватка: Углуватський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I–III ступенів», Відділ освіти Христинівської райдержадміністрації, Районний методичний кабінет; матеріали схвалено педагогічною радою школи, протокол № 1 від 25 січня 2010 року, 2010. 20 с.
4. Величина земельної площі // Державний архів Вінницької області. Ф. Р-2807. Оп. 4. Од. зб. 47. Арк. 80 (Угловата). URL: <http://elau.org/project/cards/084/03/0197.jpg>
5. Голодомор 1932-33 років на Черкащині. Портал Черкаської обласної державної адміністрації. URL: <http://www.oda.ck.ua/index.php?article=254>.
6. Углуватський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I-III ступенів». Історія школи. URL: http://ugluvatank.at.ua/index/istorija_shkoli/0-27

ДОДАТКИ

Додаток А

Літописи, що побутують в інформаційному просторі села Угловатка

(з наукової роботи МАН 2019 року «Літописи Углуватки як джерела інформації про село» Вараниці Миколи Сергійовича, учня 10 класу Углуватського навчально-виховного комплексу «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів», науковий керівник – учитель Санєєва Галина Іванівна)

Історія та життя села Углуватки – це шлях багатьох населених пунктів історичної Уманщини. Польське панування, козацькі хутори, радянщина, часи незалежності. Але Углуватка, як і кожне село, має свої власні віхи та особливості. Про це писав в своїй дослідницькій роботі вчитель місцевої школи Антон Келюх. До наших днів зберігся його альбом «Літопис села Углуватки». Про село написано невідомим автором у «Колгоспному літописі», що дивом зберігся в сім'ї Вараниць. Про життя села йдеться і в Щоденнику І. А. Дахненка. Кожен артефакт по-своєму цікавий і інформаційною складовою, і унікальною історією існування.

1. Рукописний альбом Антона Келюха

Першим текстом, що заслуговує на нашу увагу, є «Літопис села Углуватки», записаний рукописним шрифтом учителями сільської школи у 80-90 роках ХХ століття. Літопис складався із двох альбомів. Зараз, на жаль, другий альбом втрачений. Перший альбом містить 15 аркушів, заповнених кульковою ручкою. Текст розбитий на частини, що відмічені заголовками, віддрукованими за допомогою набірною трафарету. Текст піддавався правкам олівцем. Деякі терміни замінені. Частини тексту перекреслені.

Основою для Літопису стали дослідження вчителя Антона Келюха. Сам спосіб оформлення, стиль написання, правки в тексті свідчать про відносне авторство самого Антона Келюха. Його власні нотатки не збереглися. Немає в тексті посилань та літературних джерел, використаних автором, а є лише згадки

про документи, якими він послуговувався у складанні тексту. Тому ми трактуватимемо Літопис скоріше як фольклорне джерело інформації.

Ця робота є спробою не лише показати в короткій формі історію, економіку й культуру села Угловати, а, й, взагалі, історичний процес українського села з давніх часів до наших днів. В основу Літопису села Углуватки Антона Келюха покладений Літопис Охріма Печериці. «Незважаючи на всі перешкоди, цей літопис являє собою велику історичну цінність у тому, що в ньому стисло змальовано події на протязі 1598–1801pp.» – вказує Антон Келюх. – «Історичні факти, які безпосередньо стосувалися села Угловати, подані дуже обмежено й коротко (їм відведена лише одна сторінка козацького літопису) з порушенням хронологічних подій».

Робота над цим літописом належить одному з освічених козаків Запорозької Січі (Уманського куреня) Печериці Охриму, який, можливо, був походженням із Уманщини.

Антон Келюх у вступному слові зосереджує нашу увагу на використанні спогадів односельців про село: «довелося писати під впливом переказів старожилів села Гуманюка Івана Ісаковича, Мазура Филимона, Безпалька Федора, Чорнобилюка Карпа та інших осіб. До речі, їх перекази звірялися з документальними даними історичної дійсності...».

Літопис розповідає історію виникнення села Углуватки та сусіднього села Притики, які згодом були об'єднані в єдину адміністративну одиницю.

Детально описаний період до 30-х років минулого ХХ століття. Продовження літопису збереглося вже в електронній формі на 4 аркушах формату А-4, де стисло описана історія села переважно через призму існування та розвитку освіти.

Літопис Антона Келюха має практичне значення для істориків, етнографів та літературознавців як зразок сільського літописання, як основа для досліджень історії села, канва для побудови динаміки зародження та розвитку окремо взятого поселення сільського типу центральної частини України, історичної Уманщини, Східного Поділля. Ним можна послуговуватися для

проведення історичних розвідок та написання дослідження з історії та краєзнавства рідного краю. Також Літопис буде цікавим і з літературної точки зору, оскільки містить багато елементів, що перегукуються з літературознавством.

2. «Колгоспний літопис», збережений сім'єю Вараниць

Другим джерелом, яке ми досліджували, стали сторінки з альбому, що зберігся в родині Вараниць. Сам альбом був дуже старий, йому близько 85–90 років. Сторінки збереглися добре, хоч і трохи пожовтіли. Перша сторінка оздоблена золотистим написом «Угловата». Текст літопису написаний зрозумілим почерком (нестандартним, писав, напевно лівша) синім чорнилом із світлим відтінком, чорнильною ручкою. Автор літопису невідомий.

Альбом із текстом літопису знайшов Вараниця Василь Васильович в 1975 році на території села Притики (тепер Углуватки).

«Восени 1975 році мені на очі попав старий альбом, я зацікавився ним і вирішив переглянути. Там була історія розвитку нашого села від часів панщини. Я вирішив зберегти для майбутніх нащадків. Тепер ти можеш дізнатися, яке було село тих часів», – сказав Вараниця Василь Васильович (мій дідусь).

Папір доволі товстий (0,25) та неприємний на дотик, аркуші літопису збереглися, але пожовкли від часу, сторінок залишилося 30 шт., із них сторінки: 8,10,12,14,16,18,20,22 втрачені чи надто сильно пошкоджені.

Збереглися чорно-білі фотографії села Угловати, їх стан задовільний, що дає змогу використати світлини для ілюстрації змістового масиву літопису. На них зображені центр села та його вулиці, транспортні засоби, портрети людей. Світлини мають підписи внизу, що значно спрощує трактування зображення.

Також є записані таблиці колгоспу, в яких вказано, скільки зібрали зерна, дата збору та відповідальний за збір. На сторінці 13 зображена таблиця про збільшення грошових доходів колгоспу від рослинництва за період 1954–1960 роки. Аналізуючи таблицю, можна з упевненістю сказати, що грошові доходи

колгоспу збільшувалися, це свідчить про розвиток господарства як в економічному, так і в господарському житті.

На початку літопису інформація була викладена в досить стислому та короткому тексті. Перша згадка про село – з панських часів, кінець вісімнадцятого століття. За часів панщини у села було два млини (працюючі), у 1864 році в селі проживало 587 осіб, воно належало поміщику Агафону Павливочу Пухальському в 1782 році. З 1905 року село належало двом поміщикам – Октавії Казимирівні Вимніцькій та Юлії Казимирівні Веселовській, які проживали в селі Пеніжкове.

Далі літопис подає все більше інформації та зосереджує головну нашу увагу на економічних показниках роботи колективного господарства, що існувало на ті часи на теренах села. На сторінках 3,11,13,15,17,19,21,23 є таблиці. В основному – записані таблиці статистики колгоспу, в яких вказано, скільки зібрали зерна, дата збору та відповідальний за збір. Наприклад – на стор. № 11 вміщена таблиця по збору зерна та таблиця про кількість людей в селі, яка збільшилась, і це означало, що село розвивалося.

У літописі написано про історико-економічний розвиток колгоспу з 1954–1960 роки.

Колгоспники сіл Угловата і Притика в 1950 році об'єдналися в один колгосп, у якому було 1260 га орної землі. З 1954 року колгосп ім. Димитрова очолив агроном І. П. Польовий. Під його керівництвом колгосп нарощував врожаї та покращував матеріально-технічну базу господарства. Були побудовані нові приміщення ферм та інші господарські будівлі. Збудували будинок культури на 300 місць, школу та дитячий садок.

У літописі є світлини, на яких зображено життя колгоспу та його передовики, які були нагородженні орденом Леніна за високі досягнення в праці. Це Г. Д. Бобошко і Н. А. Вараниця.

«Колгоспний літопис» змістово доповнює Літопис Антона Келюха, тому що другий більш детально розповідає про економічну ситуацію в селі середини

20 століття, тоді як в Антона Келюха більше уваги приділялося соціальній сфері та періоду життя села до 1917 року.

3. Господарський щоденник І. А. Дахненка

Господарський щоденник І. А. Дахненка найбільш наближений за формою до традиційних літописів, тому що записи фіксовані окремими датами, як і перші літописні знахідки часів Київської Русі. Щоденник складається з 7 зошитів і вміщує записи з 1965 по 2014 рік. Записи велися від руки та оздоблювалися малюнками, вирізками з газет, світлинами.

Іван Антонович народився і виріс «на Угловаті», в 1965 році придбав садибу на Притиці, де побудував хату і прожив у ній до кінця життя. Музикант-самоучка, художник-самоучка. Як згадувала його дружина: «то у кожній хаті портрети висять, він малював. І гроші додому в чемодані носив». Був учасником місцевого ансамблю народних музикантів, «ходив по весіллях». Згодом працював завклубом і співав у місцевому хорі. Займався фотосправою. Працював деякий час у школі вчителем музики та співів. Його спадок у кілька великих зошитів є цікавим та оригінальним зразком «проживання» календарного року селянином Углуватки.

Для нас, як дослідників літописних джерел інформації, мають значення дати у записах та сентенції, пов'язані з історичними подіями сільського соціуму. Щоденник ми лише частково можемо розглядати як історичне джерело інформації лише завдяки датуванню подій. Бо основний масив уміщених текстів зосереджений на господарській діяльності сім'ї Дахненків. Натомість більшу цікавість викликають літературні знахідки та індивідуальна стилістика ведення щоденника, щедро пересипана ліричними відступами в поетичній формі чи у вкрапленні фольклорних зразків, що побутували в селі.

Ось як описана традиція «празника». Поскілки шлюбівання та кумування здійснювалося переважно територіально, та в силу близькості сусідніх сіл – «празники» затягувалися аж до «Михайла», який є покровителем села Зоряного. Про це свідчить і запис в щоденнику від 27 жовтня 2011 року: «не признавав, а провадив мій батько цього свята, цебто день відкриття

сільських церков. І ходили ми пацани з батьками до своїх родичів в Босівку, в Пеніжкове, в Багачівку, у Вербівку, бо там жили сестри Антона Яковича Дахненка, а в Босівці заприймакував мамин брат». «Я певен, що і моїх дітей це «чудо господне» непоколише... отже традиції відзначення храма господнього до чортіків устарелые». Далі йдуть сентенції про руйнівну дію порушення релігійних традицій з руйнацією церков та звичаю «празникування» як «ностальгія залишилася, як бачимо, і до 2000-х».

Дивним чином сплітається в щоденнику минуле і сучасне, традиційне і набуте завдяки новим віянням. Проникає правічне у сентенціях, нагадуючи народну пісню «Ой не світи, місяченьку» чи дитячу примовку «Равлик-павлик вистав ріжки» в записах від 2009 року: «Вже і посніжено, побілено, місяченько серпиком показав рожкі. Світлішає.... На день св. Миколая». І далі – 21 – «Радій голий – танцюй на морозі, не стій довго на порозі, бо приморозиш яйця й нозі». Так проявляється особистісний духовно-творчий акт – художня дія. Як вказує О. П. Івановська – «вона – особливий тип активності, пов'язана з переживаннями, уявою, фантазією, що становить певний психічний ярус індивіда, „забарвлений” впливами соціуму. Творчим актом особистості визначається роль суб'єктності індивіда у творенні фольклорного образу. Зосереджено увагу на категоріях творчодіяльнісного акту, серед яких – індивідуальна творчість, творчий акт, художній образ, фольклорний образ, метафоризація у фольклорі.

Історія в щоденнику задіяна опосередковано, і лише аналізуючи сентенції різних часових координат, можна припускати мінливість історичного шляху села в 2 половині ХХ та на початку ХХІ століття.

У щоденниках Івана Антоновича за 70-ті роки немає згадок про колядки та щедрівки. 1969 – зустрів Новий рік у медика Попика Володі, в 1970 – «на ялинку в ясла», 1971 – «з кумами Пічкурами після ялинки гостювали», 1984 рік – «ялинка була болотяна».

Аж в 1985 році згадка 31.12 – «бо раненько треба йти з баяном посівати». «Повіз невеличку культурну групу поздоровляти в Чайківці доярок» – вже 1

січня 1986 року. І весною цього року – «ми показували фольклорний ансамбль «Вечорниці» з варениками». У 1988 році – «Були колядники».

У 1989 – «два вечорі гостювали з кумом «Меланки – Василя». В 1990 – «в теці теж були на куті», «робили вечерю на Василя 14. 01».

Отже, імперативно запустився механізм руйнування стародавніх традиційних обрядів у соціальному просторі села. Натомість соціуму нав'язувалися нові традиції соціалістичного суспільства.

Як бачимо, імперативне приборкування народної творчості та спрямування її у русло чужої ідеологічної парадигми з часом втрачає своє значення і нівелюється під тиском стародавньої фольклорної традиції. Соціум села пристосовується до викликів часу, модифікує текстовий простір, адаптує до часових змін.

Щоденники І. А. Дахненка пересипані пареміями – і народними, і у власній інтерпретації: «Бери мотузок, та йди у ставок, хоч вішайся, хоч топися, хоч на біді оженися», «Сусідка – сусідку, як сорока кістку, хоче обробити, аби насолити, аби потім знати, куди їй насрати», «Хто дурниці верзе – того бог «туди везе», щоб не робив людям вред, тай «ногами наперед»», «Хто не жалкує за СРСР – той не має серця, хто хоче повернути його – той не має голови».

Господарський щоденник І. А. Дахненка доводить, що традиції літописання продовжують жити в середовищі сільського соціуму як спосіб збереження та передачі інформації, потреби записати окремі моменти життя, зафіксувати важливі події для себе і наступних поколінь. Також його щоденник яскраво ілюструє саме суб'єкту, творчу дію автора, його емоції, почуття. Щоденник більше відноситься до літературних, фольклорних текстів, хоча і містить історичні факти та чітко датований по роках, місяцях і днях, що є початковою ознакою літопису.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет української філології
**Науково-дослідна лабораторія «Проблеми підготовки студентів-
філологів до українознавчої роботи в школі»**
**Кафедра української літератури, українознавства та методик їх
навчання**

Валентина Гончарук
Наталія Осіпенко

Фольклорна спадщина села Углуватка
Христинівського району Черкаської області

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету української
філології Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини (протокол № 4 від 21 жовтня 2020 р.)*

Видається в авторській редакції
Підписано до друку 21.10.2020 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 100
Тираж 150 прим. Замовлення № 298

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

© Гончарук В. А., Осіпенко Н. С.
© Науково-дослідна лабораторія
«Проблеми підготовки студентів-філологів до
українознавчої роботи в школі»